

**KAHVIA, MAKKARAA JA SUORAA
PUHETTA ISYYDESTÄ
– isäkerho leikkipuistossa**

Janne Aulavuori

Rami Saarela

Opinnäytetyö, Syksy 2011

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Helsingin yksikkö

Sosionomi (AMK)

TIIVISTELMÄ

Aulavuori, Janne & Saarela, Rami. Kahvia, makkaraa ja suoraa puhetta isyydestä- isäkerho leikkipuistossa. Diak Etelä, Helsinki, syksy 2011, 59 sivua, 1 liite. Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma, Sosionomi (AMK)

Tämän opinnäytetyön tarkoitus on lisätä tietoa isäryhmätoiminnasta ja siten helpottaa isäryhmien perustamista. Aihetta käsitellään isäryhmän perustajan ja ohjaajan näkökulmasta. Mitä hänen kannattaa ottaa huomioon ryhmää perustaessaan, kuinka toimia ja mitä välttää. Tutkimusta varten perustettiin isäryhmä, jonka kokoontumiset dokumentoitiin. Tutkimusmetodiksi valittiin osallistuva havainnointi. Työn teoreettisessa osassa käsitellään isyyden historiaa, isyyttä nyky-yhteiskunnassa, isyyden tukemista ja isyyden malleja. Lisäksi tarjotaan tietoa ryhmädynamiikasta ja ryhmien ohjaamisesta.

Tutkimusprojekti toteutettiin leikkipuisto Ulvilassa Helsingissä keväällä 2011. Isäkerho kokoontui viisi kertaa. Projektin tuloksena syntyi keskusteleva miesryhmä isyyttä tukemaan. Osallistumisprosentti oli hyvä ja keskustelu oli luontevaa. Keskustelujen keskeisiksi teemoiksi nousivat isyys ja isyyden muodostuminen sekä muutokset minäkuvassa.

Asiasanat: isyys, ryhmä, ryhmäytyminen, miesryhmä

ABSTRACT

Aulavuori, Janne and Saarela, Rami. Coffee, barbeque and conversations on fatherhood – fathers' support group at a play park. 59 p., 1 appendix. Language: Finnish. Helsinki, Autumn 2011. Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in social services. Degree: Bachelor of social services.

The focus of this thesis is in increasing awareness on fathers' support groups and in facilitating the forming of these support groups. The subject is studied from the perspective of the creator and instructor of a fathers' support group. It is discussed what should be taken into consideration and what should be avoided when forming such groups. For the purpose of this research, a fathers' support group was formed and its sessions recorded. The research method was participative observation. The theoretical framework focuses on the historical background of fatherhood, on supporting fatherhood, and on different types of fatherhood. In addition, information is given on group dynamics and on how to act as a group instructor.

The research project took place in the spring of 2011 at the Ulvila play park in Helsinki. The fathers' support group had five sessions. As a result of this project, a conversational fathers' support group was formed. Participation in the sessions was high, and free and easy conversation took place. The main themes of these conversations were fatherhood, the transition to fatherhood, and changes in one's self-concept as a result of fatherhood.

Key words: fatherhood, group, grouping, men's groups

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 ISYYDEN TARKASTELUA	7
2.1 Isyys	7
2.2 Isän rooli perheessä	10
2.3 Isätyyppejä	12
2.3.1 Läsnäolevat isät	13
2.3.2 Poissaolevat isät	18
3 RYHMIEN JA RYHMÄTOIMINNAN TARKASTELUA.....	20
3.1 Ryhmän määrittelyminen	20
3.2 Yksilö ryhmässä	20
3.3 Vuorovaikutus ryhmässä.....	21
3.3.1 Ryhmän koko	22
3.3.2 Ryhmäytyminen	23
3.3.3 Ryhmän prosessi	24
3.3.4 Ryhmädynamiikka	24
3.4 Ryhmätyypeistä.....	25
3.5 Miesryhmät	25
3.5.1 Miesryhmät ja arvot	27
3.5.2 Miesten tapa kommunikoida	28
3.5.3 Miesryhmä ja ilmapiiri	29
3.5.4 Miesryhmän ohjaajan rooli	29
3.5.5 Isäryhmä.....	30
4. PROJEKTIN TOTEUTUSSTRATEGIA.....	32
4.1 Leikkipuisto Ulvila	32
4.2 Isäkerho leikkipuistossa	32
4.3 Projektin ja toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteet.....	33
4.4 Henkilökohtaiset tavoitteet.....	33
4.5 Projektin suunnittelu	34
4.6 Kertakohtainen suunnitelma.....	36
5. TUTKIMUSAINEISTON KOKOAMINEN ISÄKERHOISTA	40
5.1 Osallistuva havainnointi.....	40
6. ISÄKERHON VETÄMINEN, TOTEUTUSKERRAT JA NIIDEN ARVIOINTI	43

6.1 Ensimmäinen kerhokerta.....	43
6.2 Toinen kerhokerta	44
6.3 Kolmas kerhokerta	46
6.4 Neljäs kerhokerta	47
6.5 Viides kerhokerta	48
7. YHTEENVETO ISÄKERHON VETÄMISESTÄ JA ISYYSKESKUSTELUSTA..	50
7.1 Kokemuksemme isäryhmän vetämisestä	50
7.2 Keskusteluista esiin kohonnut kantava teema: isyys	53
8. AMMATILLINEN KASVU	56
LÄHTEET	58
LIITE 1: kertakohtainen yhteenveto kerhokerroista	60

1 JOHDANTO

Äideille on Helsingin leikkipuistoissa, päiväkodeissa ja muissa toimintaympäristöissä paljon toimintaa, mutta isille vain vähän. Internetissä ja lehdissä käytävässä keskustelussa käy ilmi, että isät kokevat välillä olonsa ulkopuolisiksi, esimerkiksi neuvolakäynneillä ja synnytysvalmennuksissa. Viime vuosina isille suunnattua toimintaa on onneksi tullut lisää. Esimerkiksi Keski-Suomessa perustettiin vuonna 2004 isä-Pappa-Dad -ryhmä, joka alun ohjaajavetoisuuden jälkeen jäi toimintaan itsenäisenä ryhmänä. (Keski-Suomen MLL.)

Helsingin kaupungin sosiaaliviraston työntekijöille järjestettiin vuonna 2010 isäryhmän vetäjäkurssi, jonka tuloksena Helsinkiin perustettiin muutamia uusia isä-lapsiryhmiä. Kyseisen vetäjäryhmän toiminta jatkuu edelleen ”Isätoiminnan kehittäjät” -nimen alla. Toinen opinnäytetyön tekijöistä on osallistunut vetäjäryhmän tapaamisiin.

Kiinnostuimme erityisesti sellaisesta isäryhmätoiminnasta, jossa isät kokoontuvat yhteen ilman lapsia. Sillä tavoin isillä on hyvät puitteet avoimelle dialogille. Uskomme nimittäin, että isät puhuvat asioista eri tavalla lasten ollessa läsnä. Eihän kaikista isyyteen ja vanhemmuuteen liittyvistä asioista voi keskustella vapaasti lasten kuullen, kuten esimerkiksi vanhempien välisistä suhteista jne.. Arvelimme etukäteen toimintatavan saattavan osoittautua haasteelliseksi muun muassa siksi, että isien olisi voinut olla hankalaa löytää motivaatiota saapua paikalle ja jättää lapset pitkän työpäivän jälkeen äitien hoidettaviksi. Suunnitelmissa oli vetää kerhoa leikkipuisto Ulvilassa Helsingin Munkki-vuoressa. Kerhokertoja tulisi viisi ja kerho toimisi iltaisin, ryhmään osallistuvien isien työajan jälkeen.

2 ISYYDEN TARKASTELOA

2.1 Isyys

Ihmisessä on sisäänrakennettuna geneettinen tarve lisääntyä. Kun saavutetaan aikuisikä, tulee lisääntymisvietin rinnalle usein tarve perheen perustamiseen. Tällöin miestä askarruttavat monenlaiset kysymykset: Onko minusta isäksi? Kuka olisi sopiva lasten äidiksi? Miten talous kestää lasten ja muiden perheeseen liittyvien asioiden hankkimisen? Tällöin mies usein alkaa suunnata kohti tilannetta, jossa kaikki perheen perustamiseen vaadittavat asiat ovat hallinnassa: talous, elämäkumppani, parisuhteen pysyvyys ynnä muuta sellaista. (Cacciatore & Kortenniemi-Poikela 2010.)

Perheenisäyksellä tarkoitetaan yleensä sitä, että puoliso tulee raskaaksi, synnyttää ja uusi lapsi tulee näin perheeseen. Jokainen mies kokee raskausajan omalla tavallaan. Se, onko kyseessä ensimmäinen vai myöhempi raskaus, vaikuttaa miehen tapaan kokea puolisonsa raskaus. (Hoikkala 1996, 266.) Raisa Cacciatoren (2010) mukaan isyys ei tarkoita pelkkää siittiöiden toimittamista emättimen kautta munasolun luo, joka sitten hedelmöittyy. Pelkkä lisääntyminen ei riitä, vaan tarvitaan sosiaalista isyyttä, rakkaussuhdetta omaan jälkeläiseen ja järjen valintoja ja vastuullisuutta elämän järjestämisen kanssa. Lapsella on jo äiti, joka usein näyttää olevan lapsenhoitoasioissa luonnostaan pätevä. Tämän takia mies joutuu joskus käyttämään hieman enemmän energiaa paikansa ottamiseksi lapsen maailmassa. Isä on lapselle yhtä tärkeä aikuinen kuin äitikin, roolit ovat tasavertaiset; kumpikin pystyy huolehtimaan yhtä lailla lapsen perustarpeista, ja jos toinen ei ole paikalla turvaamassa lasta tunteiden tasolla, toinen paikkaa tätä. (Cacciatore & Kortenniemi-Poikela 2010.)

Miesten henkilökohtaiset tavoitteet vanhemmuuteen siirtymän aikana ovat erilaisia kuin naisten. Odotusaikana miehet ovat yleensä naisia vähemmän kiinnostuneita synnytyksestä, lapsen terveydestä ja isyydestä. Oman itsensä pohtiminen on isille tärkeintä vasta toista tai useampaa lasta odotettaessa. Isän osallistumisella synnytykseen on perhettä

lähentävä merkitys. Muutos miehestä esikoisen isäksi etenee yksilöllisesti eikä aina seuraava puolison raskauden kulkua ja lapsen syntymää. Isyys merkitsee miehille turvallisuuden luomista, henkistä kehittymistä, uutta alkua ja itsetunnon vahvistumista. Miehillä ja naisilla saattaa olla hyvinkin erilainen käsitys parisuhteesta ja perheen toiminnasta lapsen odotusaikana ja syntymän jälkeen. Lapsen syntymä on molemmille vanhemmille muutosvaihe, joka vaikuttaa perheen toimintaan. Parisuhdetta heikentäviä muutoksia ovat vanhempien yhteenkuuluvuuden ja joustavuuden tunteen väheneminen sekä vanhempien työnjakoon liittyvät ristiriidat kotona. Toimiva perhedynamiikka on myös yhteydessä siihen, miten isä kiintyy lapseen jo odotusaikana ja millaiseksi vanhemmat kokevat lapsensa myöhemmin syntymän jälkeen. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2008, 17.)

Kuten Huttunen (2001) kirjassaan ”Isänä olemisen uudet suunnat” toteaa, vain isyyden biologinen merkitys on yksiselitteinen, sillä mahdollisuus siihen, että samaa munasolua ovat hedelmöittävässä kahden eri miehen siittiöt, on käytännössä olematon. Biologinen isyys henkilöityy siten aina vain yhteen mieheen. Muut, sosiaalisemmat isyyden tulkinnot ovat huomattavasti hatarampia ja horjuvampia. Huttunen (2001) mielestä olisi selkeämpää, jos isän käsite varattaisiin vain sen biologiselle merkitykselle tai käänteisesti biologista merkitystä varten tuotettaisiin kokonaan uusi termi. Huttunen (2001) myöntää että isä-sanana uudelleenjärjestely ei liene helppoa, mikä varmasti pitää paikkansa. (Huttunen 2001, 57–58.)

Turvallinen kiinnityssuhde muodostuu vuorovaikutustilanteissa lapsen ja vanhempien välillä, ja sen mahdollistaa pysyvyys. Aikuinen kasvaa vanhemmaksi ja lapsi tankkaa turvaa. Isän on siis tärkeää viettää lapsen kanssa paljon aikaa heti syntymästä lähtien. Se ei ole pelkästään äidin oikeus. Kiinnityssuhteen rakentumiseen ei vaikuta, onko lapsi biologisesti oma vai ei, mutta alkuvaiheen leimautuminen on isälle tärkeää, jottei tämä tuntisi itseään ulkopuoliseksi lapsen pikkulapsivaiheessa. Tällöin vaativa, äitiä väsyttävä lapsi saattaa tuntua vaikealta hyväksyä tai suorastaan vieraannuttavalta tekijältä. (Cacciatore & Kortenniemi-Poikela 2010.)

Kiinnityssuhde, joka syntyy miehen ja lapsen välille, on verrannollinen äidin ja lapsen väliseen kiinnityssuhteeseen. Tämä suhde tarjoaa molemmille osapuolille tyydytystä ja laaja-alaista henkistä yhteyttä. Sosiaalinen isyys on elämän jakamista lapsen kanssa. Siihen sisältyy arjen elämistä lapsen kanssa, hoivaa, huolenpitoa sekä aikaa lapselle. Sosiaalisen isyyteen liittyvä tärkeä piirre on esiintyminen lapsen kanssa erilaisissa tilanteissa, joissa ympäristö tulkitsee miehen lapsen isäksi. Sosiaalinen isyys ei ole sitovaa, vaan sitä voi tarjota kuka tahansa lapselle läheinen mieshenkilö ns. miehenmalli. Sosiaalisesta isyydestä esimerkkinä voidaan mainita sijaisperheet, joissa suhde voi saada psykologisen isyyden piirteitä. (Huttunen 2001, 62–64.)

Lapsen kehittymisen kannalta on tärkeää, että hänellä on kaksi sitoutunutta, aikuista kasvattajaa, joilla on hyvä, kestävä suhde keskenään. Isyyteen kuuluu olennaisesti myös sitoutuminen lapsen äitiin sekä sitoutuminen lapseen pitkäaikaisesti. Lisäksi isyys on melkoinen rahallinen panostus ainakin 20 vuoden ajan. Vastuu siitä, kuka hoitaa lasta milloinkin, tarvikkeiden hankkimisesta sekä muista ihan käytännön asioista on aina läsnä. (Cacciatore & Kortenniemi-Poikela 2010.)

Koska lapsi kasvaa äidin sisällä ja saa ensiravintonsa äidin rintamaidosta, isä saattaa helposti kärsiä ulkopuolisuuden tunteesta. Oman roolin hakeminen voi olla aluksi vaikeaa. Lisäksi pelko selviytymisestä pienen avuttoman lapsen huoltajana saattaa vallata mielen. Kuitenkin kun nykyään miehenkin on mahdollista selviytyä lapsen kanssa alusta lähtien pullomaidon ja muiden tarvikkeiden avulla, mies saa onnistumisen tunteita päivittäin lapsen isänä toimimisesta, ja varmuus isyydestä ja omasta selviytymisestä vahvistuu. Toisaalta, kun lapsi saa kokemuksia, että isä vastaa hänen tarpeisiinsa, hän oppii luottamaan isäänsä ja tunneside vahvistuu. (Cacciatore & Kortenniemi-Poikela 2010.)

Äidin ja lapsen välinen side on niin voimakas, että äidille saattaa syntyä ajatus siitä, että hän on lapsen oikea huoltaja ja että hänen tapansa toimia ovat niitä ainoita oikeita. Tällöin hän saattaa haluamattaan lähettää miehelleen viestejä siitä, että tämän otteet tai toimintatavat eivät ole niin hyviä. Siitä saattaa seurata, että isä, varsinkin jos on kyseessä nuori mies, alkaa tuntea itsensä ulkopuoliseksi, vetäytyy syrjään eikä enää tunnekaan perhettä omakseen. Isän olisi tällaisissa tilanteissa vain otettava isyys itselleen, sillä se

on tärkeä ja ainutlaatuinen tunneside niin vanhemmalle kuin lapsellekin. Parhaimmillaan äiti sallii isän ja lapsen suhteen muodostumisen myös koettelemusten kautta ja antaa miehelle tilaa luoda omalla tavallaan omia juttuja ja olemista. Kaikki se sylittely ja silittely, loruttelu ja keinuttelu, jota aikuiset vaistomaisesti lastensa kanssa tekevät, on äärettömän tärkeää ja kertoo lapselle: olet toivottu, tarpeellinen, kokonaan hyvä ja haluan olla kanssasi. Isyydessäkin on tärkeää saada varmuus siitä, että itse on maailman tärkein ihminen juuri tälle lapselle. Kun avuttomalle pienokaiselle muodostuu kaksi yhtä vahvaa aikuissuhdetta, suhde äitiin ja isään, hänellä on parhaat mahdolliset edellytykset kasvaa tasapainoiseksi aikuiseksi. (Cacciatore & Kortenniemi-Poikela 2010.)

2.2 Isän rooli perheessä

Isyydessä on viime vuosina nähty vallitsevan kahta erilaista kehityssuuntaa: *ohenevaa* ja *vahvistuvaa* isyyttä. Ohenevan isyyden merkkinä on nähty avio- ja avoerojen kautta seurannut psykologinen isättömyys, miesten aikuistumisen ongelmat ja modernin individualismin mukainen työlle omistautuminen. (Paajanen 2006, 11.) Jouko Huttunen (2001) puolestaan esittää ohenevan isyyden olevan ajattelutapa, jonka mukaan isyys voidaan tietyissä tilanteissa kaventaa pelkäksi biologiseksi isyydeksi. Vahvistuvalla ja voimistuvalla isyydellä tarkoitetaan hänen mukaansa ajattelutapaa, jossa pidetään tärkeänä miehen laaja-alaista sitoutumista isyyteensä, niin että se näkyy hänen arvovalinnoissaan, arkitoiminnassaan ja ajankäytössään.

Täysin toisen tyyppistä ohenevalle isyydelle vastakkaista on ollut vahvistuvan tai voimistuvan isyyden suuntaus, jonka alku meillä voidaan ajoittaa 1970-luvulle. Kuitenkin vasta 1990-luku toi sen laajemmin julkiseen keskusteluun. Se kulttuurinen arkkityyppi, ”uusi isä”, joka on vähitellen tunkeutunut perinteisen vanhan isän mallin rinnalle, on saanut yleisnimikkeen osallistuva isä. (Huttunen 2001, 151, 163.) Paajasen (2006) mukaan vahvistuvan isyyden merkkinä on ollut isän tuleminen entistä enemmän mukaan kodin ja lasten hoitoon enemmänkin äidin avustajana. (Paajanen 2006, 11.)

Toisen maailmansodan jälkeinen murroskausi, naisten koulutustaso sekä vaativampien työtehtävien saaminen työelämässä kuten myös yleisen tasa-arvotietouden lisääntyminen ovat vaikuttaneet isyyden muuttumiseen. Isyys sai toisenlaisia odotuksia osakseen myös 1960-luvulla alkaneen naiskulttuurin muutoksen jälkeen. Äitien ei enää automaattisesti tarvinnut jäädä kotiaideiksi ja isien roolin oli kerta kaikkiaan muututtava. Jouko Huttunen (2001) kutsuu tästä lopputuloksena muodostunutta isyyden mallia avustavaksi isyydeksi. Avustava isä auttelee äitiä silloin, kun tämä pyytää apua. (Aalto, Kolehmainen 2004, 90)

Sittemmin isyys on muovautunut osana tasa-arvoistumista yhä lähemmäksi äidin roolia. Kotitöiden tekeminen jakautuu tasapuolisemmin kuin ennen ja lastenhoito sulautuu luontevaksi osaksi kotitöitä tasapuolisesti. Noin kahdenkymmenen vuoden aikana on kehittynyt niin sanottu uuden isyyden termi. Tätä pohtii myös Jouko Huttunen Mannerheimin Lastensuojeluliiton teoksessa Löytöretki Isyyteen. Huttusen mukaan isyyden vahvistumiseen tasaveroiseksi äitiyden kanssa niin, että voidaan puhua jaetusta vanhemmuudesta. Silloin vaaditaan, että kumpikin sitoutuu alun alkaen vanhemmuuteensa samalla panoksella, on valmis kaikkiin kotitöihin, tasapainottaa työn ja perheen, hoivaa ja asettaa rajoja sekä kunnioittaa toisen vanhemmuutta. (Huttunen 2001, 17.)

Isät edustavat siis nykyään usein tällaista uuden isyyden mallia. Isäksi hankkiudutaan, ei jouduta, ja isäksi tulemiseen liittyy valmistautumista ja tiedonhankintaa. Lapsen syntyessä nykypäivän isät ovat valmiimpia, kypsempiä ja tiedollisesti rikkaampia kuin ennen vanhaan. Isyys koetaan osaksi henkistä kasvua ja mieheksi tulemistä. Yhä useampi nykypäivän isä edustaa tällaista uudenlaista isyyttä. Itsekin olemme sitä mieltä, että varsinainen aikuisuus alkoi vasta ensimmäisen lapsen saamisen yhteydessä. Kokevatko isäryhmän jäsenet samoin? Nämä ovat asioita, joista tahdoimme tapaamisissamme nykyisien kanssa.

2.3 Isätyyppejä

Isäksi kutsutaan monenlaisia miehiä: niitä, joilla on omia biologisia lapsia ja niitä, joiden lapset eivät ole biologisesti heidän omiaan. Laaja isyysmääritelmä saa aikaan sen, että voi olla olemassa isiä, jotka eivät koskaan ole edes asuneet lastensa kanssa, biologisten tai ei-biologisten. Tällaisiin lukeutuvat esimerkiksi kummit, valmentajat, ohjaajat tai muut isähahmot. (Hoikkala 1996, 266.) Psykologinen isyys tarkoittaa tunteisiin ja kiintymykseen perustuvaa suhdetta. Psykologista isyyttä arvioitaessa on ensisijaista lapsen kokemus siitä, ketä hän pitää isänään. Miehen näkökulmasta se ilmenee haluna suojella, hoivata ja tukea lapsen kehitystä henkisesti. (Huttunen 2001, 62–64.)

Nykyisin isyydestä puhuttaessa etsitään lapselle uudentyyppistä, sosiaalista isää aikaisemman elatusvelvollisen isän sijaan. Puhutaan lapsen oikeudesta isään. Lapsikeskeisyyden rinnalle on tullut isäkeskeisyyden ilmiö: isät ovat kiinnostuneet sosiaalisista mahdollisuuksistaan isinä. Katsotaan, että mies kehittyy ihmisenä isyytensä kautta. Lapsien kautta reflektoidaan itseä, kehitetään itsetietoisuutta sekä emotionaalisia ja persoonallisia puolia. (Hoikkala 1996, 266.)

Merja Korhonen (1999) tutki isyyttä ja sen muutoksia väitöskirjassaan *Isyyden muutos – Keski-ikäisten miesten lapsuuskokemukset ja oma vanhemmuus*. Hän kirjoittaa kuudesta mielestämme mielenkiintoisesta isätyypistä. Huttunen (2001) taas tyypittelee kirjassaan *Isänä olemisen uudet suunnat* isyyttä eri kategorioihin sen mukaan, kuinka tärkeäksi mies arvottaa isänä olemisen omassa elämässään ja paljonko hän tosiasiasa antaa aikaansa lapsilleen.

Huttunen (2001) kutsuu isiä, joille isyys on kaikki kaikessa, *sitoutuneiksi isiksi*. Isät jotka eivät priorisoi isyyttään kovinkaan korkealle elämässään ovat nimeltään *heikosti sitoutuneita isiä*. Lisäksi Huttunen (2001) erottaa toisistaan isät, jotka antavat paljon aikaansa lapsilleen eli *aktiiviset isät* ja ne, jotka eivät aikaansa lapsille juurikaan jaa eli *passiiviset isät*. (Huttunen 2001, 82.)

Kaila-Behm (1997) puolestaan osoitti tutkimuksessaan, että on olemassa neljä isänä olemisen tapaa: tukihenkilö, kumppani, sivustaseuraaaja ja perheenpää. Hänen mukaansa isien väliset erot olivat kuitenkin yksilöllisempiä kuin esimerkiksi isän ikään liittyviä. Eroavaisuudet liittyivät koettuun valmiuteen isäksi, parisuhteen toimivuuteen sekä valitun isänä olemisen tavan sopivuuteen. (Kaila-Behm 1997, 125.)

Kirjassaan *Miehen mittainen isä* Juvakka ja Viljamaa (2002) jakavat isät seitsemään eri isätyyppiin, joita ovat kivaisä, kurinpitäjäsä, uraisä, poissaoleva isä, välinpitämätön isä, pehmoisä, kilpailijaisä ja ajattelijaisä.

Tutkimalla erilaisia kirjoitelmia isyydestä löysimme tavan luokitella erilaisia isänä olemisen muotoja. Osalle ura tuntuu olevan perhettä tärkeämpää, mutta toiset isistä osallistuvat lastenkasvatustyöhön, kuitenkin eri tavoin. Toisten osallistumista leimaa tiukka kurin ja järjestyksen ylläpitäminen, toisten taas lasten elämään pyyteettömästi osallistuminen ja hoivaaminen. Seuraavassa kuvaamme erilaisia isätyyppejä kategorisoituna itse kehittämämme mallin mukaisesti kahteen eri isätyyppien alalajiin, läsnäoleviin ja poissaoleviin isiin.

2.3.1 Läsnäolevat isät

Yksi Korhosen (1999) kirjassa esiintyvä isätyyppi on *poikkeuksellisen ”äidillinen” isä*. Tälle isätyypille isyys ja perhe ovat ensisijaisia ja kaikki muu tulee sen jälkeen. Lasten- ja kodinhoitoon sitoudutaan hyvin kokonaisvaltaisesti, kuten useimmat naiset Korhosen (1999) mukaan tekevät. Oma aika ja aikuiskontaktit ovat jääneet vähiin, ja näitä kaivattaisiin enemmänkin. Nämä miehet kokevat samankaltaista väsymistä kuin äidit usein kuvailevat kokevansa. Nämä isät ovat hoivaavia ja sallivia. Suhde lapseen on hyvin emotionaalinen ja läheinen. Tämä isätyyppi on Korhosen (1999) mukaan lähellä Huttusen (1994, 57–58) esittämää Uuden Isän mallia, jossa isä pyrkii lapselle läheisempään isyyteen. Juvakan ja Viljamaan tyyppitelyistä vastine edellä mainituille olisi *Pehmoisä*. Pehmoisä on aidosti läsnä lasten elämässä. Hän panostaa isyyteen ja miettii omaa ta-

paansa olla isä. Vaikka koti-isäksi jääminen ei olisi taloudellisesti mahdollista, haaveilee tämä isä silti koti-isyydestä. Tämä isätyyppi on niin sanotusti kodin hengetär, jolta sujuu niin kokkaukset, viherpeukalohommat kuin siivouskin. Hän lukee innokkaasti kasvatustoppaita ja keskustelee kasvatustilanteista asiantuntevasti kumppaninsa ja ”hiekkalaatikkovanhempien” kanssa. *Ajattelijaisän* arvojärjestyksessä taas lapsi ja hänen tarpeensa tulevat aina ensin, isän omat tarpeet vasta sen jälkeen. Tämä isä ei usko valmiisiin kasvatustilanteisiin eikä pidä helpoista ratkaisumalleista, vaan haluaa haastaa itsensä ja oppia kokemuksistaan. Hän osaa ottaa kritiikistä opikseen eikä ole puolustuskannalla, sillä jokaisessa tilanteessa moitteettomasti toimivaa tapaa ei ole olemassa. *Ajattelijaisä* heittäytyy lapsen maailmaan ja luo ilmapiirin, jossa ei ole pelkoa eikä alistamista. (Juvakka & Viljamaa 2002, 27–29.)

Edellä mainittuja isätyyppejä yhdistää siis lasten elämässä läsnä olemisen lisäksi vastuuntuntoisen aikuisen roolin ottaminen näiden elämässä. Nämä isät tarjoavat turvaa ja rajoja sekä osallistuvat kodinhoitoon ja hoivaamiseen. Seuraavat isätyypit taas jättävät niissä asioissa toivomisen varaa. Juvakan ja Viljamaan (2002) *kivaisä* esimerkiksi haluaa itseään kutsuttavan jollain muulla nimellä kuin isä. Hän on lapsilleen ennemminkin kaveri kuin isä ja harrastaa heidän kanssaan kaikkea mahdollista. *Kivaisä* ei halua toteuttaa jäykästi isän roolia, vaan nauttii vapaudestaan eikä rasita itseään turhilla säännöillä. Hän vierittää ovelasti vastuun kumppanilleen, kun lasten tekemisiä pitää rajoittaa. Tästä seuraa, että lapset saavat sen mielikuvan, että äiti tekee kaikki ikävät päätökset perheessä. Isän tulisi kuitenkin ottaa vastuuta ja uskaltaa kieltää lapsia ilman syyllisyyttä. Lapsien kieltäminen ja tiukkana oleminen ei ole epäonnistumista isänä, vaan oikeissa tilanteissa ja oikeissa suhteissa pettymykset ovat tärkeitä lapsen persoonallisuuden ja minäkuvan rakennusaineita. Tällaisella *kivaisällä* voi olla loistavat suhteet lapsiin, sillä isä nauttii hulluttelusta ja taantumisesta lapsen tasolle. (Juvakka & Viljamaa 2002, 23–24.)

Välinpitämätön isä muistuttaa *kivaisä*tyyppiä, mutta eroaa siinä, että *välinpitämätön isä* on niin sanottu Peter Pan, joka ei itse halua kasvaa aikuiseksi. *Välinpitämätön isä* kart-

taa loistavasti vastuuta, mutta tekee mielellään mukavia asioita. Aikuisuuteen liittyvä vastuu hirvittää tätä isää, ja jos vastuuta näyttää kasaantuvan liikaa, hän keplottelee taitavasti itsensä tilanteesta ulos. Tämä isä on myös taitava vakuuttamaan perheen äidin hänen hyvistä kyvyistään toimia isänä. Vanhempina hänen lastensa on vaikea ymmärtää, kuinka vastuuton heidän isänsä on, koska pienenä lapset ovat nähneet vain isän aurinkoisen ja leikkisän puolen. (Juvakka & Viljamaa 2002, 26; Kauhanen 1998, 12.)

Toinen isätyyppi Korhosen väitöskirjassa ”Isyyden muutos – Keski-ikäisten miesten lapsuuskokemukset ja oma vanhemmuus” (1999) on nimeltään *taustalta tukijat*. Heidän tilanteessaan isän ja lasten elämät ovat eriytyneet. Taustalta tukijat seuraavat lastensa elämää, tukevat ja auttavat lapsia tarvittaessa, kuljettavat näitä harrastuksiin ja auttavat koulutehtävissä, mutta eivät varsinaisesti komenna tiukasti, pikemminkin vain ohjailevat lapsia hienovaraisesti. Näissä perheissä päävastuu lasten kasvattamisesta on äidillä. Nämä isät korostavat lasten omaa vastuuta sekä luottamusta ja toimivat suurpiirteisesti kasvatuksellisissa asioissa. Sääntöjä saatetaan muokata tilannekohtaisesti. Puoliso saattaa saada osakseen kontrollifriikin viitan kantamisen. Tärkeiksi katsomissaan asioissa taustalta tukija kuitenkin pitää oman päänsä ja osoittaa muuten näkymätöntä tiukkuutta. Isäsuhde ei välttämättä ole järin emotionaalinen, ja tätä saatetaan selitellä työkiireillä ja elatuksen hankkimisen vaikeuksilla. (Korhonen 1999, 148–149.) Näistä isistä puhuttaessa yhteistä on se, että lasten kanssa toimitaan ja heistä välitetään, mutta tosipaikan tullen vastuu kasvatuksesta on kuitenkin äidillä.

Seuraavaksi tutustutaan isätyyppeihin, joiden osallistumista leimaa selkeästi vastuu ja rajat, jopa liiallisuuksiin saakka. Kolmas isätyyppi Korhosen (1999) väitöskirjassa on *vastuutaan korostava isä*. Tällaiset isät ovat tiiviisti mukana lastensa elämässä, mutta painottavat Korhosen mukaan vanhempien vastuuta lasten kasvatuksessa. Oikean ja väärän erot korostuvat näiden isien kasvatuksessa. Muita tärkeitä hyveitä näiden isien ajatusmaailmassa ovat vastuullisuus ja rehellisyys sekä hyvät tavat. Johdonmukainen kasvattaja ohjaa lapsiaan hyviin harrastuksiin, asettaa rajat ja ylipäätään huolehtii lapsistaan tunnollisesti. Ajan antaminen lapsille ja perheelle on korostetun tärkeää. Koulun-

käynnin merkitys on suuri. Lapsen käyttäytymismallina toimii vastuutaan korostava isä itse. Äidin ja isän välinen työn- ja vastuunjako on tasapuolinen, mutta äiti hoitaa kuitenkin useimmiten kodinhoidolliset tehtävät. (Korhonen 1999, 145.)

Juvakan ja Viljamaan (2002) näkemyksen mukaan *kurinpitäjäisiä* saattaa toistaa oman isänsä mallia eli toimia perheen kurinpitäjänä, kuten hänen oma isänsä. Tämän isätyypin mukaan lapset saa pidettyä ruodussa kurilla ja nuhteella ja äiti yleensä vahvistaa tätä isän roolia antamalla hänelle rankaisutehtävät. Kurinpitäjäisiä haluaa arvostusta, mutta pettyy, kun lasten arvostus perustuukin pelkoon eikä kunnioitukseen. Yleensä isän ollessa lähetyvillä lapset käyttäytyvät nuhteettomasti, mutta isän poissa ollessa lapset tekevät kolttosiaan vapaasti. Kurinpitäjäisiä luulee tietävänsä asioiden oikean laidan, mutta tästä huolimatta hänen on annettava lapsen yrittää itse ja tehdä omat virheensä. Isän haasteena on siis antaa lapsen ajatella itse ja oppia luottamaan hänen omiin kykyihinsä ratkaista ongelmia. (Juvakka & Viljamaa 2002, 24–25.)

Korhosen (1999) työssä vastaavaa isätyyppiä edustaa isätyyppi nimeltä *miehiset auktoriteetit*. Nämä isät ajattelevat hänen mukaansa kasvatuksen merkitsevän lähes ainoastaan kuria. Heidän perheissään sukupolvien välillä on hyvin hierarkkinen arvojärjestys. Perheen sisäiset työn- ja vastuunjaot ovat sukupuolen mukaan eriytyneitä, ja tämän vastuunjaon mukaan lapset kuuluvat ensisijaisesti naisten alueelle. Isä sanoo viimeisen sanan, on harvoin väärässä ja on perheen pää (mielestään). Yhteinen tekeminen jää miehiin harrastuksiin pääosin poikalasten kanssa. Isä on kasvatustoteeltaan vaativa, eikä asioista juuri neuvotella. Mutta koska tämänkaltaiset isät ovat kuitenkin eriytyneet lastensa maailmasta jossain määrin, liittyy siihen myös tietynkaltaista suurpiirteisyyttä, jolle miehisen auktoriteetin isät eivät yksinkertaisesti mahda mitään. (Korhonen 1999, 152–154.)

Neljäs tyyppi Korhosen (1999) luokitteluissa on *toiminnallinen isä*. Toiminnallinen isä perustaa vuorovaikutuksensa lapsiensa kanssa aktiiviseen yhdessäoloon. Harrastukset ja

muu aktiivinen kotona ja kodin ulkopuolella liittyy lasten kanssa olemiseen läheisesti. Tämänkaltainen toiminta kumpuaa kaksisuuntaisen vuorovaikuttamisen tunteesta, jollaista isä ei ole kokenut mielestään pikkulapsivaiheessa. Nämä isät ovat tyytyväisiä elämäänsä, kun he toimivat aktiivisesti lastensa kanssa. Usein tämänkaltaiset isät viettävät muuten paljon aikaa poissa kotoa, omien harrastuksiensa parissa. Lasten ohjaaminen hyviin harrastuksiin saa nämä isät tuntemaan, että he jakavat kasvatusvastuun puolisonsa kanssa. Puoliso kuitenkin huolehtii arjen toimivuudesta muutoin. Suhde lapsiin on usein Korhosen kirjan mukaan tasavertainen ja melko salliva. Suhde ei kuitenkaan ole kaverisuhde, vaan isälle on tärkeää saavuttaa lastensa kunnioitus. (Korhonen 1999, 150–152.)

Tälle Korhosen luokitukselle löysimme jälleen vertailukohdan Juvakan ja Viljamaan (2002) teoksesta, eli niin kutsutun *kilpailijaisän*. Kilpailijaisä on vakuuttunut siitä, että hänen lapsensa ovat lahjakkaampia kuin muut esimerkiksi urheilussa. Isällä on yleensä selkeä suunnitelma lapsen tekemisistä syntymästä aina aikuisikään asti. Isä on saattanut päättää valmiiksi lapsen harrastuksen ja ammatin. Kilpailijaisälle on tärkeää, miltä hän ja hänen perheensä näyttävät ulkopuolisille. Isä on tarkka ulkonäöstään ja hankkii lähinnä merkkituotteita ja arvostaa naisissakin ulkoisia avuja kuten kauneutta, merkki-vaatteita ja kalliita koruja. Kilpailijaisä voi olla ylpeyden aihe lapselle, sillä isä suoriutuu melkein kaikista lajeista ja tehtävistä lähes moitteettomasti. (Juvakka & Viljamaa 2002, 27–28.) Nämä isätyypit siis ovat aktiivisesti läsnä lastensa elämässä, mutta lähinnä harrastustoiminnan kautta. Eroja esimerkiksi hoivaaviin isiin löytyy muun muassa siinä suhteessa, että nämä isät eivät varsinaisesti osallistu kodin pyörittämiseen siinä määrin kuin ajattelevat osallistuvansa.

2.3.2 Poissaolevat isät

Poissaolevia isiä voi olla kahdenlaisia: toinen on usein fyysisesti poissaoleva isä, jopa eri osoitteessa asuva, ja toinen mahdollisesti paperilla lasten kanssa asuva, mutta käytännössä hyvin vähän lastensa elämään vaikuttava hahmo. *Otteensa menettäneet isät*, Korhosen (1999) väitöskirjan kuudes isätyyppi, kokevat menettäneensä lapsiinsa tarvittavan auktoriteetin, jolla vaikuttaa näiden elämään. Lapset eivät joko tottele tai toimivat isän neuvoista piittaamatta. Konfliktitilanteissa isä luovuttaa ja lapset tekevät oman tahonsa mukaan. Otteen menettäminen voi olla selvästi psykologista, niin että isä kokee menettäneensä kaipaamansa arvovallan, vaikkei lasten kanssa olisikaan mitään todellisia ongelmia. Suhteesta vain puuttuu isän kaipaama vastavuoroisuus ja läheisyys. Tällöin lapset kääntyvät usein äitinsä puoleen. Otteensa menettäneet isät ovat usein eronneet lasten äidistä ja yhteys lapsiin on jäänyt vähäiseksi. (Korhonen 1999, 154–155.)

Juvakan ja Viljamaan (2002) *uraisä* ei yleensä suunnittele lapsen hankkimista, vaan kumppanin raskaus tulee yllätyksenä. Tätä isää ei kotona juuri näy, koska hän matkustaa töiden vuoksi ympäri Suomea ja maailmaa. Uraisä tuo taloudellisen turvan perheeseen eivätkä lapset ja kumppani sen vuoksi pahastu, vaikka isä olisi töiden takia välillä pitempiäkin aikoja poissa. Isä, joka on liian kiinni töissään, ei pysty olemaan läsnä lapsille. Uhkana tässä on se, että lapset jäävät isättömiksi, vaikka isä asuisikin kotona. Jotta lapsille välittyisi tunne, että isä välittää heistä, isän tulisi antaa vapaa-aikaansa perheelleen ja panostaa lapsiinsa edes pienen hetken joka päivä. Uraisän tulisi miettiä, mikä elämässä on tärkeintä; menot ja ura vai oma perhe ja lapset. Töitä ehtii tehdä elämänsä aikana jopa liiankin kanssa, mutta lapset ovat lapsia vain kerran. (Juvakka & Viljamaa 2002, 25–26.)

Lisäksi haluamme kiinnittää huomiota niihin isiin, jotka ovat paikalla mutta eivät läsnä. Poissaoleva isätyyppi ei nimittäin välttämättä aina tarkoita fyysistä poissaoloa, vaan poissaolo voi olla myös psyykkistä. Psyykkisesti poissaoleva isä on fyysisesti paikalla, mutta henkisesti lasten on vaikea saada isään yhteyttä. Isä ei kuuntele lapsiaan eikä juuri

huolehdi heistä eikä heidän tarpeistaan. Tästä riippumatta nämä isät pitävät huolta perhesuhteistaan kohtalaisen hyvin. (Rönkä & Rönkä 1994, 227.) Kautta aikain isät ovat olleet kiireisiä ja aina poissa kotoa: töissä, harrastuksissa, menossa. Useat lapset ovat joutuneet kasvamaan ilman huolehtivaa isää. Käytännössä siis isättöminä, vaikkei isä teoriassa poissa olekaan. Tästä saattaa seurata, että tällaisista perheistä lähtöisin olevista pojista kasvaa samankaltaisia poissaolevia isiä, jotka eivät juuri osallistu lastensa kasvatukseen.

Jokaisella lapsella on oikeus molempien vanhempien läsnäoloon ja heiltä saatuun kasvatukseen. Muuten oma tuleva vanhemmuus voi kärsiä kokemattomista läheisyyden hetkistä toisen vanhemman kanssa. Ei osata antaa lapselle sitä, mitä tämä kaipaa, koska ei olla tällaista itse koettu. Seurauksena saattaa olla ankaruutta, väkivaltaa, poissa olemista tai masennusta. Tämänkaltaisissa tilanteissa pitäisi historian toistamisen sijaan koettaa kasvaa ulos opitusta käyttäytymismallista, opetella arvostamaan perheen parissa vietettyä aikaa ja lapsen kasvattamisen tuottamaa onnistumisen tunnetta. Perheelliseksi ryhdyttäessä joudutaan aina luopumaan omasta ajasta suurelta osin tai kokonaan. Vastalahjana saa kuitenkin osakseen elämää suuremman rakkaussuhteen, jonka veroista ei mistään muualta saa. (Cacciatore & Kortenniemi-Poikela 2010.)

Osa isistä panostaa täysillä perheeseen, kun taas toisille isyys on lähinnä perheen elättämistä. Näiden edellä mainittujen isätyyppien väliin mahtuu kuitenkin paljon erilaisia isiä. On siis olemassa yhtä monta tapaa olla isä kuin on miehiäkin. Isyyttä voi hahmottaa eri isätyyppien kautta sekä olemalla oma itsensä

3 RYHMIEN JA RYHMÄTOIMINNAN TARKASTELUA

3.1 Ryhmän määrittelyminen

Jauhiainen ja Eskola (1994) määrittelevät ryhmän kirjassaan Ryhmäilmiö seuraavasti:

Yksilöt tuottavat toiminnallaan ryhmän. Ryhmä on yksilöstö, jonka olemassaolo ja toiminnan laatu riippuvat erilaisten ihmisten persoonallisista toimintapanoksista. Jokainen jäsen tuo ryhmään yksilöllisen energiansa, josta yhdessä muiden energian kanssa muodostuu ryhmän kokonaisenergia. (Jauhiainen & Eskola 1994, 14.)

Niemistö (2004) nimeää kirjassaan Ryhmän luovuus ja kehitysehdot ryhmän yleisiä tunnusmerkkejä. Niitä ovat tietty koko, tarkoitus, säännöt, vuorovaikutus, työnjako ja roolit sekä johtajuus. (Niemistö 2004,16.) Jotta ryhmä toimisi ja jotta se pääsisi tavoitteisiinsa, on ymmärrettävä sen olemus. Tätä Niemistö kutsuu *ryhmäilmiöksi*. Ryhmäilmiö muodostuu kolmesta aineksesta ja niiden keskinäisistä riippuvuussuhteista:

- Osallistujien yksilöllinen toiminta
- ympäristövaikutukset ja
- ryhmädynamiikka (Niemistö 2004,16.)

Kun ryhmää tarkastellaan kaikkien näiden kolmen näkökulman avulla, saadaan kuva ryhmäilmiöstä.

3.2 Yksilö ryhmässä

Kun tehdään sosiaalityötä, kohteena on lopulta aina yksilö. Sosiaalityö pyrkii tukemaan yksilön toimintakykyä. Vaikka työ kohdistuisi ryhmään, voidaan sen onnistumista mitata yksilöiden sosiaalisten suhteiden ja toimintakyvyn lujittumisen kautta. Nykyinen yksilökäsitys on subjektiivista korostava. Yksilö sopeutuu ja sopeuttaa ympäristöä itseensä

toiminnan kautta. Ihminen on psykologiseen mielekkyyteen pyrkivä toimija, jonka toiminta kohti subjektiivuutensa toteuttamista voi jopa vaarantaa tämän biologisen olemassaolon. Yksilön kehitykselle tärkeitä asioita ovat johonkin kuuluminen ja hyväksytyksi tuleminen, vaikuttaminen ja osallistuminen. Yksilö suhteuttaa itseään koko ajan ympäristöönsä osallistuessaan ryhmään. Oman itsen hahmottuminen helpottuu tätä kautta, kun ymmärrys itsestä suhteessa ryhmään kasvaa. (Jauhiainen & Eskola 1994, 13–15.)

Ihmisen henkilökohtaiset ominaisuudet, pyrkimysten kohteet sekä oma suhde tilanteeseen vaikuttavat tämän käytökseen ryhmässä. Tästä Niemistö (2004) käyttää nimitystä *ryhmän tietoinen käyttäytyminen*. Kun siirrytään tilanteesta toiseen, yksilön toiminta muuttuu; hän orientoituu uuteen tilanteeseen. Yksilön tulkinta tästä tilanteesta muodostaa *elämäntilan*, joka on toimintaan heijastuva hetkellinen psykologinen tila. Elämäntilassa psyykkisten voimasuhteiden muutokset suuntaavat yksilön toimintaa kyseessä olevassa tilanteessa. Toiminta muuttuu, kun tilanne saa toimijan mielessä uuden merkityksen, jolloin motiivitkin voivat muuttua. (Jauhiainen & Eskola 1994, 29–30.)

Ohjatun ryhmän jäsenillä on kaksi tiedostettua tai tiedostamatonta tavoitetta: kiinteyden säilyttäminen sekä tarkoituksensa mukaan tehokkaasti toimiminen. Näihin tehtäviin viitataan myös usein *tunnetavoitteen* ja *asiatavoitteen* käsitteillä. Asiatavoitteen määrittää toiminnan tarkoitus, joka on erilainen eri ryhmillä. Kiinteyden ja olemassa olemisen kyvyn tavoittelu kertoo tunnetavoitteesta. (Niemistö 2002, 35.)

3.3 Vuorovaikutus ryhmässä

Kun ryhmän ohjaaja ottaa muut osallistujat mukaan tavoitteiden jatkuvaan määrittelyyn ja saavutetun arviointiin, hän virittää samalla vuorovaikutusta. Vuorovaikutuksen viiriäminen taas muovaa keskinäisiä suhteita, joiden myönteinen kehitys luo yhteisyyden tunnetta ja uskallusta oman panoksen antamiseen. Suhteiden myönteinen tai kielteinen kehitys ilmenee vuorovaikutuksessa, jossa se voidaan kohdata ja työstää. (Jauhiainen & Eskola 1994, 70.) Ryhmädynamiikka alkaa ja elää vuorovaikutuksen kautta. Onnistunut vuorovaikutus vaatii, että ilmaisemme ajatuksemme selkeästi, kysymme, havainnoimme

ja kuuntelemme. Vuorovaikutus on myös sanatonta. Vaikka vain kuuntelemme ja tarkkailemme vuorovaikutusta, muodostamme siitä oman näkemyksemme. On tärkeää myös, että käytämme ”minä”-viestintää. (Kaukkila & Lehtonen 2008, 32.)

Vuorovaikutukseen osallistuja antaa merkkejä omista aikomuksistaan ja näitä merkkejä tulkitakseen vastaanottavan osapuolen täytyy katsoa asiaa hänen kantiltaan. Tämä taas edellyttää tilanteen jatkuvaa tulkitsemista. Reaktiot tapahtuvat tekojen tulkittujen merkitysten perusteella. Erilaiset tulkinnat aiheuttavat jännityksiä. Kun pysähdytään jakamaan havaintoja ja erittelemään tilanteessa tapahtuvaa, voidaan saada aikaan tavoitteellista toimintaa yhdessä. Vuorovaikutusprosessi on aina enemmän kuin osiensa summa. Sekä tahattomasti että tahallisesti annetut vaikutelmat, joilla yritetään vaikuttaa toisiin, ovat yhtä kaikki vaikuttamista. Kommunikaatio taas on tiedon jakamista, yhteyden luomista lähettäjän ja vastaanottajan välille. (Jauhiainen & Eskola 1994, 76–78.)

3.3.1 Ryhmän koko

Mikä määrittää sen, onko ryhmä pienryhmä vai suurryhmä? Pienryhmässä jokaisella jäsenellä on oltava mahdollisuus olla henkilökohtaisessa vuorovaikutuksessa kaikkien muiden kanssa. Suurryhmässä taas jäsenet eivät pysty olemaan vuorovaikutuksessa kaikkien kanssa, ja tämä saattaa johtaa erilaisten ryhmien muodostumiseen suurryhmän sisällä esimerkiksi iän tai sukupuolen perusteella. (Jauhiainen & Eskola 1994, 109–110.)

Pien- ja suurryhmät eroavat toisistaan myös dynamiikaltaan ja usein toiminnaltaankin. Pienryhmiin liitetään usein jäsenten aktiivinen osallistuminen, henkilökohtainen sitoutuminen prosessiin, yksimielisyys ja ryhmän suuri sisäinen kontrolli. Ryhmän kasvattamisen vaikutuksiksi voisi laskea osallistumisen vähenemisen, ryhmän kiinteyden vähenemisen, ristiriitojen lisääntymisen sekä tuottavuuden vähenemisen. (Jauhiainen & Eskola 1994, 111.)

3.3.2 Ryhmäytyminen

Kun ryhmä hitsautuu toimivaksi kokonaisuudeksi, se tarkoittaa, että synnytetään turvallinen ilmapiiri ja edistetään ryhmäytymistä. Toimiva ryhmä on ympäristö, jossa jäsenet tukevat toisiaan ja jossa ryhmän jäsenten olo paranee ryhmän avulla. Ryhmäytymisessä ihmiset ryhmässä saavat toisiinsa yhteyden. Jotta tämä tapahtuisi, pitää ryhmän jäsenillä olla yhteinen tavoite, motivaatiota yhteen hiileen puhaltamiseen sekä tunne yhteenkuuluvuudesta. Kun joukko ihmisiä tulee yhdeksi säilyttäen samalla oman yksilöllisyytensä, on ryhmäytymisprosessi onnistunut. Ryhmäytymistä tarvitaan, jotta ryhmän olisi mahdollista saavuttaa tavoitteensa ja jotta toiminta sujuisi siten, että se auttaa yksilöitä ja päinvastoin. Turvallinen ilmapiiri ja tuttuuden tunne ovat ryhmäytymisen tärkeitä osia. Turvallinen, avoin ja luottamuksen ilmapiiri kasvaa myös yhteyden kokemuksen eli ryhmäytymisen tuloksena. Kun ryhmäytymisprosessi on edennyt tarpeeksi pitkälle, mahdollistaa se tuen saamisen lisäksi myös toisilta oppimisen. (Blomberg, Hiisijärvi & Heiskanen i.a.)

Tutustumisvaiheessa ryhmätoiminnan alkaessa ryhmän ohjaajan on tärkeä muistuttaa ryhmän jäseniä siitä, että heidän ei tarvitse paljastaa itsestään yhtään sen enempää kuin he itse haluavat. Myöskään kenenkään asioista ei pidä puhua kuin silloin, kun tämä on itse paikalla. Asioista ei pidä tietenkään puhua myöskään ryhmän ulkopuolisille ihmisille. (Blomberg, Hiisijärvi & Heiskanen i.a.) Erilaiset tutustumisleikit ja luottamusharjoitteet ovat hyviä, käytännöllisiä keinoja, joilla ryhmänvetäjä voi edistää ihmisten tutustumista ja luottamuksen kasvua. Tutustuminen ja ilmapiirin kehittyminen ovat aikaa tarvitsevia ominaisuuksia ja niiden täytyy saada kehittyä ryhmän omilla ehdoilla. Kaikilla täytyy olla tarvitsemansa aika ja tila sekä yhtäläinen mahdollisuus vaikuttaa ryhmän yhteisiin asioihin. (Blomberg, Hiisijärvi & Heiskanen i.a.)

Se, että ryhmäytyminen onnistuu, mahdollistaa sen, ettei ryhmä kaadu mahdollisiin tuleviin ristiriitatilanteisiin, jotka ovat hyvin normaali osa ryhmätoimintaa. Ristiriitatilanteen sattuessa ryhmän vetäjän tulee puuttua tilanteeseen esimerkiksi ryhmän tavoittei-

den mieliinpalauttamisella, ryhmältä itseltään neuvon kysymisellä tai yhteisellä pohdinnalta siitä, johtuuko riita asioista vai ihmisistä. (Blomberg, Hiisijärvi & Heiskanen i.a.)

3.3.3 Ryhmän prosessi

Ryhmän prosessilla tarkoitetaan muutosta ja kehitystä, joka ryhmässä tapahtuu. Se tarkoittaa myös ryhmän elinkaarta, sen alku-, keski- ja loppuvaiheita. Ryhmäprosessia voidaan tukea hyvällä ilmapiirillä ja ryhmän rakenteilla. Onnistuessaan se mahdollistaa ryhmän tarkoituksen täyttymisen. Luottamuksellinen, avoin ilmapiiri on helpompi saavuttaa miesryhmissä kuin sekaryhmissä, sillä keskustelujen aiheet ja käsiteltävät ongelmat ovat miehisiä ja miehille tuttuja. Ryhmän suunta on selkeä ja ryhmän jäsenten välillä vallitseva luottamus vaikuttaa positiivisesti ryhmäprosessiin. Jos ryhmällä ei ole selkeää yhtä ainoaa tavoitetta, voi prosessi muotoutua vapaammin kuin ryhmässä, jolla sellainen on. Ryhmässä matkataan itseensä toisten kanssa. Ohjaajan tehtävistä tärkein onkin ryhmän ja sen jäsenten auttaminen ryhmän tarkoituksen saavuttamisessa. (Peitsalo 2008, 36–37.) Ryhmätoiminnan tuloksellisuuteen ja mielekkyyteen vaikuttavat aina tietyt sisäiset ja ulkoiset ehdot. Ympäristötekijät sekä perustehtävä ovat ulkoisia ehtoja. Sisäiset ehdot ovat sidoksissa ryhmän jäseniin. (Niemistö 2002, 34.)

3.3.4 Ryhmädynamiikka

Ryhmädynamiikka taas syntyy siitä, että yksilöiden elämäntilat muuttuvat suhteessa toisiinsa, mikä vaikuttaa toisten ryhmän jäsenten toimintaan ja tätä kautta elämäntilaan. Ryhmän dynamiikka on koko ajan elävä ja muuttuva kokonaisuus. Näihin muutoksiin puolestaan vaikuttavat yksilön omat tulkinnat tilanteesta. Miten tämä dynamiikan muu-

tos muuttaa ryhmän suhdetta minuun? Ryhmässä tapahtuvien asioiden ymmärtäminen vaatii ryhmädynaamisten tekijöiden eli tilanteessa vaikuttavien voimien ja voimasuhteiden tarkkaa havainnoimista ja erittelemistä. Se edellyttää hyvää tilannetajua. (Jauhiainen & Eskola 1994, 33.) Kaukkila ja Lehtonen (2008) määrittelevät kirjassaan ”Ryhmästä enemmän” ryhmädynamiikan tarkoittavan voimaa, joka syntyy ryhmän jäsenten keskinäisistä jännitteistä, kiinnostuksista ja tunteista. Jos ryhmää verrataan jäävuoreen, ryhmädynamiikka on sen pinnan alle jäävä osa. Siellä muhivat pelkomme, toiveemme ja odotuksemme, joita kohdistamme toisiin ja omaan itseemme. Kaikki ne vaikuttavat eri tavoin ryhmän toimintaan ja dynamiikkaan. (Kaukkila & Lehtonen 2008, 27.)

3.4 Ryhmätyypeistä

Meidän isäkerhomme täyttää mielestämme Niemistön (2002) kirjassaan ”Ryhmän luovuus ja kehitysehdot” esittelemistä ryhmäjaotteluista keskusteluryhmän ja vertaisryhmän kriteerit: *Keskusteluryhmän* muodostavat yleensä ihmiset, jotka ovat samoista asioista kiinnostuneita. Keskusteluryhmiä ovat esimerkiksi kirjallisuuskerhot tai muisteluryhmät. *Vertaisryhmään* osallistuvilla on jokin samankaltainen kokemus, elämäntilanne, menetys tai muu yhdistävä asia. Vertaisryhmiä voivat olla esimerkiksi pienten lasten vanhempien ryhmät. (Niemistö 2002, 36.) Vaikka ryhmämme vetäjät ovat itsekin isiä ja näin ollen vertaisia, emme kuitenkaan koe kerhomme olevan vertaisryhmä, sillä kerhoa tulee jatkossa mahdollisesti vetämään joku toinen ohjaaja, oli hän isä tai ei. Lisäksi isäkerhomme täyttää miesryhmän kriteerit, koska ryhmä koostuu ainoastaan miehistä.

3.5 Miesryhmät

Miehisyyden käsite on muuttunut erilaisten aikojen ja yhteiskuntien mukaiseksi. Miehisyyteen liitettävät ominaisuudet määräytyvät myös iän, rodun sekä yhteiskuntaluokan mukaan. Länsimaisen kulttuurin kehittyminen on luonut miehissä hyvinkin erilaisia piirteitä hyväksyviä yhteisöjä yhteiskuntien sisään. Koska kulttuuri hyväksyy monenlaiset maskuliinisuuden ilmentymiset, voi mies olla nykyisin eri tavoin maskuliininen.

Aikaisemmin miehet ovat saattaneet ilmentää miehisyyttään urakehityksen, statuksen tai fyysisen voimakkuuden keinoin. Nykyisin näitä arvoja karsitaan pehmeiden arvojen tieltä. Vaikkakaan koti- tai pehmoisän mielikuva ei ehkä vielä tarjoa samanlaista arvostusta miesten keskuudessa kuin aiemmin mainitut ominaisuudet, eivät ne varsinaisesti enää heikennäkään miehen miehisyyttä. (Peitsalo 2008, 13–16.) Martti Esko (1984) esitti jo kirjassaan *Mies ja isyys* miehen olevan kriisissä, joka johtuu siitä, että mies koettaa parhaansa mukaan mukautua uuteen miehisyteen, jota ympäristö häneltä muuttuvien aikojen ja tapojen takia edellyttää. (Esko 1984, 94.)

Suomalaisissa perheissä miehen ja puolison välinen suhde on aina vaikuttanut siihen, minkälainen rooli miehellä perheessä on. Sukupuoliroolien muuttuminen on siis vaikuttanut myös olennaisesti miehen rooliin. Tähän muutokseen on vaikuttanut kaksi tekijää: miesten harvemmat luontaiset verkostot sekä miehisyden samaistaminen vanhaan mieskuvaan. Miesten rooli hoivaavana isänä on niin uusi ilmiö, ettei aikaisemmilla sukupolvilla ole kokemuksia siitä eivätkä he ole voineet tarjota emotionaalista tukea nykyisille. (Peitsalo 2008, 16.) Eskonkin mukaan miehen kriisi kytkeytyy naisen roolimutokseen ja siksi nämä kriisit on käytävä yhdessä läpi. (Esko 1984, 94.)

Äidit opettavat yleensä tyttäriilleen tunneyöskentelyä enemmän kuin pojille. Poikien on siis hankalampaa tunnistaa, käsitellä, erotella ja sanoittaa tunteitaan. Siksi pojat usein ilmaisevat tunteitaan toiminnan kautta. Poika saattaa siis tarvita tunteiden käsittelemiseen keskustelun kautta. Yksi keino tähän on miesten keskinäiselle vertaisuudelle perustuvat ryhmät. (Peitsalo 2008, 18–19.) Miesten puhumattomuus tunteistaan on Säävälän ja kumppaneidenkin (2001) mukaan seurausta myös lapsuudesta. Tytöille on luontaista muodostaa kahden tai kolmen tytön ryhmiä, joissa he puhuvat toisilleen intiimeistä asioistaan. Pojat taas liikkuvat suurissa ryhmissä, joissa harjoitellaan hierarkiaa, hyvien juttujen kertomista ja kasvojen säilyttämistä tiukoissa tilanteissa. Pojat kilpailevat koko ajan keskenään eivätkä keskustele intiimeistä asioistaan tai tunteistaan. Tämän sosiaalistumisen seurauksena miehet eivät ole tottuneet puhumaan tunteistaan. Siksi jotkut miehet voivat mennä lukkoon, kun aletaan puhua tunteista. He muuttavat keskustelun suuntaa ja aihetta kertomalla vitsejä tai leimaamalla aiheen epämiehekkääksi. (Säävälä, Keinänen & Vainio 2001 24–25.)

Miesten keskusteluryhmät mielletään usein joko apuryhmiksi niille, joilla on suuria ongelmia tai jonkinlaiseksi salaseuraksi. Näiden mielikuvien takia tällaiseen ryhmään osallistuminen saatetaan kokea hankalaksi tai turhaksi. Miehet myös kokevat miesryhmät negatiivisemmin kuin naiset. Nämä vääränlaiset mielikuvat pitäisi saada korjatuksi, jotta voitaisiin poistaa osallistumisen esteitä ja madaltaa ryhmään hakeutumisen kynnystä. (Peitsalo 2008, 24.)

3.5.1 Miesryhmät ja arvot

Miesryhmät – teoista sanoihin –kirjassa (2008) esitetään, että miesryhmien toimintaa ohjaa neljä arvoa. Näiden arvojen tehtävänä on luoda psykososiaalisia rakenteita ryhmän toiminnalle. Ne ovat ikään kuin abstrakteja tavoitteita, jotka ohjaavat ihmisen päätöksentekoa, toimintaa ja ajattelua. Arvot ovat kehittyneet kirjan mukaan kokemusten pohjalta ja ovat aina olleet osana tämänkaltaista toimintaa. Nämä arvot ovat: avoimuus, kunnioitus, tasavertaisuus ja luottamus. Arvot ovat toisiinsa vahvasti sidoksissa. Toisaalta ne vahvistavat toisiaan, toisaalta yhden arvon toteutumattomuus estää toisia arvoja toteutumasta. (Peitsalo 2008, 36–37.)

Koska arvot ovat osittain subjektiivisia, ei niiden pohjalta voi luoda normeja, joita tulisi miesryhmätoiminnassa noudattaa. Ensimmäisessä tapaamisessa olisi tarpeellista kertoa ryhmälle, millainen arvopohja kerholla on. Ryhmän sisäinen luottamus kasvaa, kun arvoista puhutaan ääneen. Arvokeskustelulla on myös hyvä avata kerho, sillä arvoista puhumista ei yleensä koeta vaikeaksi henkilökohtaisellakaan tasolla. Tasavertaisuuden korostaminen on miesten hierarkkisuuheen taipuvaisuuden takia hyvä korostaa. Kukaan ei opeta tai neuvo, vaan kaikki kuuntelevat, keskustelevat ja jakavat kokemuksia. Sosio-ekonomiset taustat eivät saa vaikuttaa. (Peitsalo 2008, 36–37.)

3.5.2 Miesten tapa kommunikoida

Miesten samankaltaiset kommunikoimistavat luovat miesryhmätoiminnan perusteet. Kariikoiden miehet pyrkivät pitäytymään asiassa naisten fokusoituessa kokemuksiin, tunteisiin ja sosiaalisiin suhteisiin ja näiden ylläpitämiseen. Miehet kommunikoivat melko samalla tavalla, mikä minimoi väärinymmärryksi tulemisen riskit ja helpottaa miesten keskinäistä vuorovaikutusta. On kuitenkin hyvä kunnioittaa sitä, että miehilläkin on oma henkilökohtainen tapansa puhua. Joku puhuu enemmän kuin toinen, kun taas kolmas on varovaisempi puheissaan tai suorastaan hiljainen.

Miehillä ei välttämättä ole kokemusta omista asioista tai tunteista puhumisesta, ja tämän vuoksi keskustelu saattaa käynnistyä hitaasti. Puhe saattaa olla myös itseä ja omia kokemuksia ja tunteita vähättelevää. Miesten ryhmätoimintaa tutkittaessa on huomattu, että miesten ryhmissä kuunnellaan ensin mielellään muiden kommentteja ja vasta sitten kerrotaan omia mielipiteitä. Kun turvallisuuden kynnyks on ylitetty, muuttuu puhe usein kuitenkin suoraksi ja rehelliseksi kielen ollessa suoraviivaista ja konstailematonta. (Peitsalo 2008, 34.)

Suurin osa miehistä kokee tämänkaltaisiin ryhmiin osallistumisen hankalaksi, koska omista kokemuksista puhuminen on vaikeaa. Tämän takia keskustelu saattaa liikkua hyvin pinnallisella tasolla tutuissa aiheissa. Miehet tarvitsevatkin usein rohkaisua tai turvallisen foorumin keskinäiselle rakentavalle vuorovaikutukselle, mutta kyllä miehilläkin tuntuu olevan tarvetta puhua ja vahvistaa keskinäisiä suhteitaan. Meidänkin tavoitteenamme oli luoda ensin miellyttävät puitteet, grillata makkaraa ja juoda kahvia ja puhua niitä näitä ennen varsinaisten asioiden ääreen upottautumista. (Peitsalo 2008, 34–35.)

3.5.3 Miesryhmä ja ilmapiiri

Miesryhmissä ensiarvoisen tärkeää ryhmän onnistumisen kannalta on oikeanlainen ilmapiiri. Tuttu ilmapiiri auttaa miehiä keskustelemaan henkilökohtaisista asioistaan, mikä on miehille luontaisesti vierasta. Pelisääntöjen sopiminen helpottaa yleensä hyvän ilmapiirin muodostumista. Yhteiset pelisäännöt edellyttävät tietysti sitä, että niitä myös kunnioitetaan. Jäsenet siis vaikuttavat itse suuresti ryhmän ilmapiiriin. Jos ilmapiiri luo tuttuutta ja sitä kautta turvallisuutta, ei puhe käänny niin helposti defensiiviseksi. Onnistunut ilmapiiri voisi olla samaan aikaan sekä äijämäinen että turvallinen. Tämä onnistuu kun ohjaajat ovat rentoja ja huumori on osa keskustelukulttuuria.

Vaikka jokainen ryhmän jäsen vaikuttaa omalta osaltaan ryhmän yleiseen ilmapiiriin, on suurin vastuu ryhmän ohjaajalla. Erityisesti uuden ryhmän kohdalla tämä seikka korostuu. Tasapuolisuus sekä oman persoonan ja olemuksen vaikutusten huomioiminen on tärkeää. Ei kuitenkaan pidä erehtyä luulemaan, että tasapuolisuudella tarkoitettaisiin liian tasapuolista puheenjohtamista, sillä sellainen saattaa jopa häiritä ryhmän vuorovaikutusta. (Peitsalo 2008, 36–37.) Isäryhmän ohjaaja voi toimia monessa erilaisessa roolissa. Hän voi olla tukija, tutkija, opettaja ja arvioija. (Säävälä, Keinänen & Vainio 2001, 26.)

3.5.4 Miesryhmän ohjaajan rooli

Tukijana toimiessaan ohjaaja rohkaisee jäseniä jakamaan omia kokemuksiaan toisille ryhmän jäsenille sekä etsimään oman tapansa toimia muuttuneessa elämäntilanteessa. *Tutkijan* rooli taas on ehkä enemmän taustalla toimimista ja tarkkailua. Ohjaaja on kiinnostunut kuulemaan, kuinka asiat ovat sujuneet, kyselee tarkennuksia ja pyrkii luomaan ryhmään pohdinnan ja vuorovaikutuksen ilmapiiriä. Tämän onnistuessa ryhmä voi yhdessä etsiä asioille merkityksiä ja tilanteisiin sopivia toimintatapoja. *Opettajan* tehtävänä on olla asiantuntija ja jakaa tarvittaessa ryhmän jäsenille tietoa käytännön asioista kuten vauvan hoidosta. *Arvioijan* rooli on tarkastella asioita kriittisesti hiukan kauem-

paa. Isien suhteen tämä tarkoittaa, että ohjaaja luo mielikuvan siitä, millaista vanhemmuuden tulisi olla. Tarvittaessa ohjaaja hankki lisätietoa ja ohjaa isän tai koko perheen lisäävun piiriin. Tällainen rooli ei varmaankaan toimisi, sillä isäthän eivät uskaltaisi kertoa mitään omista asioistaan pelätessään joutuvansa arvostelun kohteeksi. (Säävälä, Keinänen & Vainio 2001, 26–27.)

Näillä kaikilla neljällä roolilla on ryhmän kannalta merkitystä, mutta liiallisesti käytettynä jokainen rooli voi toimia myös ryhmän kehitystä estävästi. Liiallinen opettaminen passivoi ja synnyttää riippuvuutta, varsinkin silloin, kun isäryhmän ohjaajana toimii nainen, jolla on lastenhoidosta enemmän kokemusta kuin isillä. Tukijan jatkuva kannustaminen ja myönteisyys voi ärsyttää joitakin isiä, etenkin jos kaikki ei ole niin hyvin kotona. Neutraalin tutkijan rooli voidaan kokea ulkopuolisena arvostelijana ja sen myötä ryhmän jäsenet voivat kokea, että he eivät osaa mitään. Arvioija voidaan kokea pelottavana ja uhkaavana tuomarina, joka kyseenalaistaa miehen kyvyn toimia lapsen huoltajana. (Säävälä, Keinänen & Vainio 2001, 27.)

Meidän roolimme ohjaajina oli sekoitus tukijan ja tutkijan, ja ehkä hieman myös opettajan roolia. Meidän tarkoituksemme ei tosin ollut kertoa isille, kuinka heidän tulee toimia isinä. Tarkoituksenamme oli pikemminkin tukea isiä ja saada kerhoomme luottamuksellinen ja kaikkien mielipiteitä kuunteleva ilmapiiri. Tutkijan rooli tuli esiin siinä, että olimme valinneet joka kerhokerralle oman aihepiirin tarkoituksenamme saada isät puhumaan aiheista ja pohtimaan yhdessä esiin nousevia ongelmia ja kysymyksiä. Lisäksi poimimme saamamme materiaalin joukosta jonkin esiin nousevan yhden teeman, joka väritti keskustelua.

3.5.5 Isäryhmä

Miehillä on ainakin piilotettua isyydestä puhumisen ja isyyteen valmentautumisen tarvetta, mutta kohtaavatko kysyntä ja tarjonta? Isien suurelle enemmistölle ainoaksi jäävä isyyteen valmentava taho on paikallinen äitiysneuvola ja sen järjestämä perhevalmennus. Siihen saattaa liittyä isille järjestetty ”oma tuntinsa”, jolloin puhutaan isyyteen liit-

tyvistä asioista. Tällainen pienimuotoinen isäryhmätoimintakin on todettu tärkeäksi tuleville isille. Isät ovat olleet tyytyväisiä ryhmien toimintaan. Tämäkin kannustaa meitä luomaan isäryhmätoimintaa, sillä kysyntää tuntuisi olevan. Säävälä, Keinänen ja Vainio (2001) kannattavat perhevalmennuksen isäryhmiä, koska ne ovat resurssien niukkuuden takia hyvä vaihtoehto. He näkevät myös, että isäryhmät auttavat isiä seuraamaan, kuinka muut isät toteuttavat isyyttään. (Antila & Uusitalo 2009, 13.)

Isäryhmä auttaa isiä vahvistamaan omia voimavarojaan sekä käyttämään niitä hyödyksi. Olisi myös hyvä, jos isät saataisiin itse ideoimaan isäryhmien sisältöä. Isät saadaan luontevasti mukaan isäryhmän toimintaan neuvoloiden perhevalmennuksen kautta, mutta miten saadaan leikki-ikäisten lasten tai koululaisten isät mukaan toimintaan? Omien kokemustemme mukaan parhaiten tämä onnistuu lasten äitien kautta. Kertomalla äideille isäkerhosta leikkipuistoissa ja päiväkodeissa tieto tavoittaa myös isät. Tietoa voi välittää myös suoraan, koska nykyisin myös monet isät käyvät päiväkodeissa ja leikkipuistoissa.

Isäryhmiä on perustettu jo monilla paikkakunnilla, esimerkkinä vaikkapa Keski-Suomessa toiminut Isä-Pappa-Dad -ryhmä, joka perustettiin Mannerheimin lastensuojeluliiton ja Perhetalo-hankkeen yhteistyön tuloksena.

4. PROJEKTIN TOTEUTUSSTRATEGIA

4.1 Leikkipuisto Ulvila

Helsingin kaupungin sosiaaliviraston päivähoidon vastualueen leikkipuistot tarjoavat muun muassa ohjattua ulko- ja sisätoimintaa lapsille ja varhaisnuorille sekä kohtaamispaikan lapsiperheille. Puistot ovat oman alueensa yhteinen toiminta-areena. Kesällä auki olevissa puistoissa lapsille tarjotaan maksuton lämmin ateria. Koulujen toiminta-aikoina koululaiset saavat maksullisen välipalan, johon ilmoittaudutaan etukäteen. Puistot tarjoavat monipuolisen vapaa-ajan viettopaikan alueen koululaisille. Pienet koululaiset ovat puistojen suurin käyttäjäryhmä. (Helsingin kaupunki i.a.)

Leikkipuisto Ulvila sijaitsee Munkkivuorella kahden koulun läheisyydessä. Leikkipuistossa työskentelee kaksi ohjaajaa sekä sosiaaliohjaaja. Koululaisten iltapäivähoitoon lisäksi puistossa toimii kolmena aamupäivänä viikossa leikkitoiminnan kerho 2,5–5-vuotiaille lapsille. Puisto tekee yhteistyötä sekä Mannerheimin lastensuojeluliiton, lähikoulujen että päiväkotien kanssa. Puistossa vedetään myös perhevalmennusta yhteistyössä neuvolan kanssa. Meidän projektimme olisi omiaan tukemaan perhevalmennusta ja antaisi erikoishuomiota tuoreille isille.

4.2 Isäkerho leikkipuistossa

Luonteva toimintaympäristö projektillemme löytyi leikkipuistosta, olihan meillä molemmilla aikaisempaa kokemusta leikkipuistoista niin työpaikkana kuin sosiaalisen verkoston osanakin. Ulvilan leikkipuisto oli luonteva paikka toteuttaa opinnäytetyön projekti, koska toinen meistä työskentelee paraikaakin siellä. Projektin leikkipuistossa työskentelevä osapuoli vetää perhevalmennuksia tulevaisuudessa ja senkin takia tällainen erikoistietous miehistä, isistä, isyydestä ja isäryhmistä tulisi tarpeeseen ja tukisi kyseisen ohjaajan ammatillista osaamista.

4.3 Projektin ja toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteet

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on luoda isäryhmä ja koota kokemuksia sen suunnittelemisesta, markkinoimisesta ja ryhmätapaamisten ohjaamisesta. Tarkoituksena on siis tuoda ilmi, mitä tämänkaltaisen ryhmätoiminnan vetäjän kannattaa ottaa huomioon toimintaa suunnitellessaan. Käsiteltävien teemojen valinnan vaikeus kohtaa ketä tahansa, joka suunnittelee tällaista keskusteluryhmää. Raportistamme saa siihen valmiita ja käytännössä kokeiltuja ideoita, ja kerromme myös, mitä itse tekisimme nyt toisin. Erilaiset markkinointikanavat nousevat avainasemaan isien tavoittamisen vaikeuden takia. Markkinoimisesta keräämämme kokemukset antavat hyvät lähtökohdat vastaavanlaisen kerhon markkinoimisen aloittamiselle. Raportoimme ryhmäkertojen sisällöstä myöhemmin opinnäytetyössämme.

Tutkimustehtävällä tarkoitetaan usein ”ongelmaa”, jolle etsitään ratkaisua. Tämä ongelma saattaa muuttua tehtävän edetessä ja usein muuttuukin. Meidän tutkimustehtävämme oli alun perin: ”Kuinka suunnittelen ja vedän keskustelevan isäryhmän, ja kuinka saan tästä opitun tiedon esitettyä niin, että joku muu voi tulevaisuudessa vetää samanlaisen ryhmän meidän materiaaliimme tukeutuen?” Ja kuten Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara teoksessaan Tutki ja kirjoita varoittavat, että tutkimustehtävä voi muuttua, meidänkin tutkimustehtävämme muuttui ja sai lisää sävyjä matkan varrella. Lisäyksenä alkuperäiseen ”ongelmaan” voidaan liittää: kuinka saadaan muutkin kuin osallistuvat, modernit isät osallistumaan keskusteluryhmään? (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 125–126.)

4.4 Henkilökohtaiset tavoitteet

Omana tavoitteenamme on, ei ainoastaan itse ryhmä, vaan myös se, että tapaamisissa viriää asiapohjainen keskustelu ennalta määritellyistä aiheista, kuitenkin unohtamatta rentoutunutta ilmapiiriä. Toinen tavoitteemme on saada kokemusta aikuisille ja nimenomaan miehille ja isille suunnatun ryhmän suunnittelemisesta ja toteuttamisesta. Vaikka olemmekin jo kokeneita ohjaajia, emme ole vetäneet juuri edellä mainitun kaltaista toi-

mintaa aiemmin ainakaan näin suunnitelmallisesti toteutettuna. Tärkein tavoitteemme projektin osalta on oppia projektien vetämistä, niiden tutkimista ja ennen kaikkea kehittämistä ja syventää ammatillista osaamistamme suhteessa sosiaalityön toimintakenttään ja muuttuvaan ympäristöön.

4.5 Projektin suunnittelu

Sana projekti on peräisin latinan käsitteestä pro-iectum, jossa pro voidaan ajatella joko eteen tai ulos. Iectum puolestaan on iacere-verbin partisiipin perfekti ja tarkoittaa heitettyä. Alkuperäinen merkitys on siis ollut 'ulos' tai 'eteen heitetty' ehdotus. Projekti on siis eräänlainen ehdotus tavaksi hoitaa jokin asia. Sanaa projekti on käytetty englannissa nykymerkityksessä 1400–1600-luvuilta eteenpäin (OED). (Helsingin yliopisto) Projektilla tarkoitetaan myös ”johonkin määritellyn tavoitteeseen pyrkivää, suunniteltua hanketta, jolla on aikataulu, määritellyt resurssit ja oma projektiorganisaatio. Projektin tulisi tuottaa myös hyötyä suunnitelmassa määritellylle taholle.” (Yrityksen tietopalvelu Oy, 2.)

Projektit tarjoavat mahdollisuuden joustavaan toimintaan. Ne voidaan käynnistää ja koota vastaamaan tiettyyn tarpeeseen, minkä jälkeen kyseiset resurssit, tässä tapauksessa ihmiset, voidaan ohjata uusiin tehtäviin. Projektit nopeuttavat organisaatioiden reagoitakykyä luomalla yhä dynaamisemman toimintaympäristön. (Helsingin yliopisto) Projektin suunnitteluprosessissa on olennaista vastata kysymykseen, miksi projekti tarvitaan ja perustella vastaus. (Yrityksen tietopalvelu Oy, 5.) Projektimme sai alkunsa tarpeesta saada isätoimintaa Leikkipuisto Ulvilaan. Isätoiminta on tällä hetkellä nouseva, miltei trendikäs toimintamuoto sosiaalialalla, ja toinen tämän projektin toteuttajista on osallistunut Leikkipuisto Ulvilan ohjaajan ominaisuudessa erilaisiin isätoiminnan kehittäjiä – tapaamisiin. Tästä sekä eräästä opintokokonaisuuden harjoitteluvaiheen aikana vedetystä monikulttuurisesta isäryhmästä johtuen oli loogista saada leikkipuistoon oma isäryhmä pyörimään.

Projektin tunnuspiirteenä on määräaikaisuus. Sillä on siis ennalta sovittu alku ja loppu ja se on kertaluonteinen. (Viirkorpi 2000, 8.) Projekti on määritelty näin: ”Kertaluontoinen ajallisesti rajattu työsuoritus, jolla on resurssipuitteet ja tehtävä.” (Sommermeri, Virkki 1992, 3.) Meidän haaveenamme tosin on, että tämän projektin tuotoksena on jatkuva isäkerho. Projektin onnistumiselle on eduksi, että sille on todellinen tarve. Tämä toteutuu meidän kerhomme suhteen, sillä alueen isiltä ja äideiltä saatu palaute on vahvistanut uskoamme siihen, että isäkerholle on sosiaalinen tilaus.

Projekteja kuvataan useissa oppaissa niin, että ne koostuvat ideointivaiheesta, suunnittelu- ja käynnistysvaiheesta, tuotanto- ja toimeenpanovaiheesta sekä päätös- vaiheesta. (Virtanen 2000, 34.) Meidän projektimme ideomisvaiheeksi voidaan kutsua opinnäytetyön idean keksimis- ja rajausvaihetta. Suunnittelu- ja käynnistämisen vaiheessa teimme taustatyötä projektia varten ja saimme koululla ohjausta aiheesta. Tuotanto- ja toimeenpanovaihetta oli kerhon vetäminen. Päätös- vaiheeseen on kuulunut kerhon reflektio sekä johtopäätösten tekeminen ja opinnäytetyön loppuun saattaminen.

Miettisen ja kumppaneiden (2000) kirjassa *Itsensä johtaminen sosiaali- ja terveysalalla* käsitellään myös projektityöskentelyä. Kirjassa esitetään, että projektin päättämisen vaiheeseen kuuluu olennaisesti loppuraportin tekeminen. Tämä raportti kattaa projektin kulun kokonaisuudessaan. Raporttiin kuuluu myös vaihekohtainen selostus. Tällainen löytyy meidänkin raportistamme. Onnistumiset ja epäonnistumiset ovat myös Miettisen ja kumppaneiden kirjan mukaan tärkeä osa loppuraporttia. Ne ovat tärkeä osa myös meidän opinnäytetyötämme, sillä niiden raportointi lukijalle ja mahdolliselle isäryhmän vetäjälle antaa olennaisia vinkkejä siitä, kuinka toimia ja kuinka tehdä asioita toisin, paremmin. (Miettinen ja kumpp. 2000, 114.)

Toteutusaikataulu oli isäryhmäprojektissämme seuraava: Vedimme viisi etukäteen suunniteltua tapaamista alueen isille. Jokaiselle tapaamiskerralle on erikseen mietitty teema, jota myötäillen pyrimme kuljettamaan keskustelua. Meillä oli käytössämme erinomaiset nauhoitusvälineet, jotka leikkipuisto Ulvila tarjosi lainattaviksi. Nauhoitimme kerhokerrat niillä ja kävimme jälkeinpäin nauhat läpi tiettyjä teemoihin liittyviä aiheita tarkastellen. Nauhat ovat tekijöiden hallussa. Olimme sopineet etukäteen, että

toinen meistä toimii vetäjänä ja toinen havainnoi tilannetta, mutta saataisimme vaihtaa rooleja kertojen välillä. Tämä ei kuitenkaan toteutunut, vaan koimme roolien olevan jo ensimmäisen kerran jälkeen niin hyvin asettuneet, että vaihtaminen olisi ollut projektin ja tutkimuksen onnistumisen kannalta hankalaa ja esimerkiksi hyvin alkanut ryhmäytyminen olisi voinut taantua.

4.6 Kertakohtainen suunnitelma

Koska luomamme isäkerho on luonteeltaan keskusteleva ryhmä, on paikallaan selvittää hieman ennalta suunnittelemissamme teemoja, joita hyödyntäen pyrimme saamaan keskustelua haluamistamme aihealueista. Tutustuimme ennalta isyyteen liittyvään materiaaliin (ks. lähdeluettelo). Lisäksi tutkimme joitakin verkosta löytyviä isäkerhojen keskustelujen aiheita. Näitä kaikkia aineistoja refleктоimme ammatilliseen näkemykseen me sekä omiin kokemuksiimme isyydestä (kummallakin meistä on kaksi lasta). Näistä kehitimme kerholle lineaarisen, aikaan sidotun aihealuejanan, josta poimimme mielestämme tärkeitä aiheita keskustelun pohjaksi.

1. tapaamiskerta- suunnittelu

Ensimmäisen kerran aiheina olivat ryhmän jäsenten tutustuminen, kerhon sisällön esitleminen ja mahdollisten toiveiden kysyminen. Grillasimme myös makkaraa isille, tällä tavoitteemme oli luoda osallistujille rentoa fiilistä ensimmäiselle kerralle.

2. tapaamiskerta- raskausaika ja neuvola, synnytys

Koska isyys alkaa prosessina kehittyä ainakin useimmilla isistä jo raskausaikana, päätimme aloittaa varsinaisen isyydestä keskustelun siitä. Hanna Hirvosen (2011) kirjassa Isä syntymässä vauvan odotus, syntymä ja hoito puhutaan isien osallistumisesta neuvolakäynneille ja siitä, kuinka ainakin alkuraskaudessa olisi tärkeää, että isäkin olisi mu-

kana neuvolassa. Tämä tukee Hirvosen (2011) mukaan isän kehittymässä olevaa isäidentiteettiä. Lisäksi neuvolassa on tarkoitus selvittää perheen elintapoja, yleistä terveyttä ja hyvinvoinnin astetta. Niinpä niputimme raskausajan ja neuvolan samalle kerrelle. Lisäsimme siihen mielestämme aikajanallisesti sopivan synnytys-teeman. Halusimme kuulla isien mielipiteitä muun muassa Hirvosenkin (2011) kirjassa esitetystä ajatuksesta, jonka mukaan esikoisen saapuessa lapsen syntymisen lisäksi syntyy itse asiassa perhe. (Hirvonen 2011, 39, 190.)

3. tapaamiskerta- isyyden alkuvaihe, parisuhteen muutos

Lapsen ja perheen syntymän jälkeen miehen elämä on täynnä mullistuksia. Pienen lapsen tuomasta valtavasta vastuusta johtuva suoranainen kuolemanpelko samoin kuin ulkopuolisuuden tunteet äidin tarjotessa vastasyntyneelle vierihoitoa sekä ravintoa rinoistaan myllertävät tuoreen isän päässä ja sekoittuvat identiteetikriisiin. Toki tällöin koetaan varmasti myös iloa, onnea ja ylpeyttä.

Miehen ja naisen muututtua myös isäksi ja äidiksi tapahtuu parisuhteessakin vääjäämättä muutoksia. Keskinäinen läheisyys ja sen mahdollinen ainakin hetkellinen vähentyminen, kahdenkeskeisen ajan puuttuminen sekä jo pelkästään valvomisesta ja lapsenhoidon uuvuttavuudesta johtuva ärtyisyyden lisääntyminen saattavat tehdä parisuhteesta haastavan. Mitä mieltä aiheesta ovat ryhmämme jäsenet?

4. tapaamiskerta- kasvatuskäytännöt ja isäsuhde

Hirvosen (2011) tekstissä sivutaan sitä, kuinka varsinkin esikoisen kasvattamisessa on vaikeaa välttyä virheiltä. Omien kokemuksiemme mukaan huomion arvoinen asia on myös lapsen elämässä olevien muiden aikuisten näkemykset kasvatuksellisista suuntalinjoista. Lisäksi suunnittelimme myös keskustelua siitä, kuinka isien suhde heidän omaan isäänsä on vaikuttanut heidän tapaansa ajatella isyyttä. Isäksi tuleminen saa miehen usein muistelemaan omaa isäänsä ja tämän tapaa ilmaista rakkauttaan lapsel-

leen. Omien isiemme isänrakkaus on ollut jollakin tavalla kätkeytyä ja pienimuotoisempaa verrattuna nykyisiin. Se johtuneen ajan ja tapojen muutoksista, sodan jälkeisestä jälleerakentamisesta, joka on vaikuttanut heidän omiin isäsuhteisiinsa sekä vaikkapa 1990-luvun lama-ajan aiheuttamasta paineesta ja stressistä. (Hirvonen 2011, 191, 200.)

5. tapaamiskerta- kerhon reflektio

Reflektiokerran toteuttamiseen suunnittelimme käyttävämmä niin kutsuttua avointa ryhmähaastattelua, koska tällä tavoin ajattelimme saavamme tehokkaasti tietoa kaikilta osallistujilta yhtä aikaa. Vaikka ryhmähaastattelun otokseksi suositellaan korkeintaan kahta tai kolmea henkilöä, ajattelimme saavamme viisihenkisestä ryhmästämmä selkeitä vastauksia jämäkällä dialogin kuljettamisella. (Hirsjärvi & kumpp. 1996, 210–211.)

4.7 Kerhon mahdolliset riskit

Isien osallistaminen on vaikeaa, etenkin kun ryhmä on suunnattu vain aikuisille. Päädyimme kuitenkin tähän ratkaisuun, koska tällä tavalla voisimme puhua rauhassa asioista niiden oikeilla nimillä. Isien tavoittaminen saattaa myös muodostua ongelmaksi. Oikeanlainen markkinointi on tärkeää. Osallistujien kiinnostuksen ylläpitäminen on myös haaste. Siksi mielestämme kannattaisi tehdä ensimmäisestä tapaamiskerrasta mahdollisimman mielenkiintoinen. Miesten keskusteluryhmät mielletään usein joko apuryhmiksi niille, joilla on suuria ongelmia tai jonkinlaiseksi mystiseksi ryhmittymäksi. Näiden mielikuvien takia tällaiseen ryhmään osallistuminen saatetaan kokea hankalaksi tai turhaksi. Miehet myös kokevat miesryhmät kielteisemmin kuin naiset. Nämä vääränlaiset mielikuvat pitäisi saada korjatuksi, jotta voitaisiin poistaa osallistumisen esteitä ja maldattaa ryhmään hakeutumisen kynnystä. (Peitsalo 2008, 24.)

Laadimme ilmoituksia alueen keskeisille paikoille jo hyvissä ajoin. Puistossa puhuimme myös lasten äideille tällaisesta tilaisuudesta ja koetimme näin tavoittaa heidän kauttaan

isiä. Otimme yhteyttä myös alueen neuvolaan ja pyysimme markkinoimisapua siltäkin suunnalta.

5. TUTKIMUSAINEISTON KOKOAMINEN ISÄKERHOISTA

5.1 Osallistuva havainnointi

Vaikka näkeminen ja kokeminen sinänsä ovat myös havainnointia, niin tutkimukselliseksi havainnoinnin tekee vasta tietoinen tarkkaileminen. Havainnointia voidaan käyttää eritoten silloin, kun tutkitaan yksittäisen ihmisen käyttäytymistä ja tämän vuorovaikutusta muiden yksilöiden kanssa. Osallistuvaa havainnointia on silloin, kun havainnoija osallistuu tutkittavan, tässä tapauksessa ryhmän, toimintaan tietyn, ennalta sovitun ajanjakson ajan. Osallistuva havainnointi on tehokkaimmillaan silloin, kun havainnoimista voidaan kohdistaa tiettyyn näkökulmaan. Meidän tutkimuksessamme tämä näkökulma nousi nauhoilla olevasta materiaalista jälkeinpäin ja se näkökulma oli isyys ja siihen liittyvät teemat. Jos ryhmätoimintamme ja sen havainnoiminen olisi jatkunut pidempään, olisimme voineet kohdistaa havainnointia isyyteen liittyvien asioiden käsittelemiseen. Tämänkaltainen kohdentaminen liittyy yleensä etnografiseen tutkimukseen. Jos taas olisimme ottaneet jo ennen varsinaisen ryhmätoiminnan aloittamista isyyden sellaisenaan kantavaksi teemaksi ja olisimme keskittyneet erityisesti siihen, olisimme voineet tällöin kohdentaa havainnoimismme teoreettiseen viitekehykseen nojaten. (Vilka 2006, 37, 44.) Tutkimuksemme havainnoiva osuus suunnattiinkin tiettyihin viitekehyksiin tapaamiskertakohtaisesti kunkin tapaamiskerran aihealueiden mukaan. Isyys tarkentui teemaksi vasta kuunneltuamme nauhat.

Vilkan Tutki ja havainnoi (2006) -kirjan mukaan osallistuva havainnointi edellyttää, että havainnoijan täytyy päästä sisään tutkittavaan yhteisöön. Tässä häntä auttaa niin sanotun avainhenkilön ennalta tutun henkilön käyttäminen. Meidän havainnoivassa tutkimuksessamme isäryhmän vetäjä Janne Aulavuori toimi avainhenkilön roolissa, koska hän oli suurelle osalle ryhmästä tuttu työnkuvansa kautta. (Vilka 2006, 37, 45.)

Hanne Laitisen (1998) teoksessa taas esitetään, että ”osallistuva havainnoija suorittaa tehtävänsä sellaisessa sosiaalisessa yhteisössä, missä hänellä ei itsellään ole asemaa henkilönä. Hänellä ei ole uraa, statusta, ystävyysuhteita, menneisyyttä jne. tutkittavassa

yhteisössä, kuten hänen havainnointinsa kohteena olevilla on.” Tämän vuoksi oli selvää, että juuri Rami Saarelan tuli olla havainnoija, koska hänellä ei ollut aiempaa sidettä tutkittaviin. (Laitinen 1998, 37.)

Koska kyseessä oli pieni otos (viisi isää), ei tämän tutkimuksen tarkoituksena tuottaa yleispäteviä tutkimustuloksia isyydestä ja erilaisten isätyyppien edustuksesta kokonaisuvaestöstä. Tavoitteena oli pikemminkin olla kuvaileva, ideoita antava ennakkotutkimus tulevaisuuden vastaavaa kerhotoimintaa silmällä pitäen. Koemme tehneemme jossain määrin ”pioneerityötä”, vaikka vastaavanlaista isäryhmätoimintaa onkin toteutettu. Toinen näkökulma tutkimuksen tarpeellisuudelle on leikkipuistotoiminta, ja siellä isien tukeminen ja heidän huomioon ottamisensa. Projektimme havainnointituloksista voidaan tehdä päätelmiä siitäkin, kuinka isiä tulee huomioida leikkipuiston jokapäiväisessä toiminnassa ja minkälaisia isiä leikkipuisto tavoittaa. Mielestämme esimerkiksi niin sanotut ”ongelmaisät” tai vaikkapa ”uraisät” (Juvakka & Viljamaa 2002, 26) eivät ainkaan tällä kertaa meidän toimintaamme liittyneet. Havainnot leikkipuistotyöstä osoittavat muutenkin, että tämänkaltaiset isät eivät juuri leikkipuistossa viihdy.

Tutkimuksen ja projektin ongelmiin kuuluikin juuri se, että osallistuva isäaines oli niin kutsuttuja moderneja isiä, joiden on luontevaa muun lastensa elämään osallistumisen lisäksi osallistua ryhmämme kaltaiseen toimintaan. Ne, jotka kenties eniten tarvitsisivat tukea ja keskustelukumppaneita, eivät ole kiinnostuneita tämänkaltaisesta toiminnasta tai heillä ei ole siihen mahdollisuuksia.

5.2 Ryhmäkerroista koottu keskusteluaineisto

Vaikka olimme suunnitelleet käyttävämmme tutkimusmetodinamme osallistuvaa havainnointia, äänitimme kerhokerrat myös siksi, että voimme palata käytyihin keskusteluihin jälkeenpäin ja poimia nauhoilta mielenkiintoisia ja analysoimisen arvoisia otteita. Laitteistona käytimme leikkipuiston omistamaa tietokonetta, jossa on tehtävään soveltuva äänitysohjelmisto, sekä ulkoista äänikorttia, johon kytkimme tarkan ja erottelevan kondensaattorimikrofonin. Suuntasimme mikrofonin niin, että kaikkien ryhmäläisten ja ve-

täjien äänet saatiin taltioitua moitteetta. Tätä osaa projektissamme tehosti toisen vetäjän aiempi kokemus äänitystyöstä.

Nauhat kuunneltiin jälkeinpäin suoritettiin siten, että materiaalia ei varsinaisesti litteroitu vaan kuunneltiin keskustelun teemoihin syventyen ja poimintoja tehden. Niistä kerromme lisää tuloksissa (s.50).

6. ISÄKERHON VETÄMINEN, TOTEUTUSKERRAT JA NIIDEN ARVIOINTI

6.1 Ensimmäinen kerhokerta

Kokoontumisaika oli 17.2.2011 klo 17.00. Leikkipuisto Ulvilan tilat muokattiin paneelikeskusteluille otollisiksi. Iso pöytä siirrettiin keskelle salia ja äänitylaitteet viritettiin valmiiksi. Paikalla oli vetäjien lisäksi neljä isää. Osallistujista saapumisensa perui viime hetkellä kaksi isää, mikä oli odotettavissakin. Paikalle saapuneet isät olivat kuitenkin innostuneen uteliaita. Ensimmäisellä kerralla grillasimme makkaraa, tutustuimme toisiimme pöydän ääressä ja suunnittelimme tulevia tapaamiskertoja. Kerroimme isille, mitä olimme ajatelleet tapaamiskertojen teemoiksi ja läsnä olevat osallistujat hyväksyivät kerhon rungon sellaisenaan. Lisäksi keskustelimme tämänkaltaisten keskusteluryhmien tarpeellisuudesta ja isien paikalle saamisen haasteellisuudesta.

Kävimme läpi osallistujien perhetaustoja ja kävi ilmi, että kaikilla ryhmäläisillä oli kaksi lasta. Lasten ikäjakauksa oli seitsemän kuukauden ikäisestä kymmenvuotiaaseen. Ensimmäisellä kerralla havaitsimme, etteivät isät heti olleet kovin puheliaita, mikä oli varmasti odotettavissakin, mutta parituntisemme loppua kohden tunnelma vapautui selvästi. Jäimme mielenkiinnolla odottamaan, olisiko toinen kerhokerta vapautuneempi. Samalla toivoimme myös, että osallistujamäärä ei ainakaan pienene. Sovimme, että tarjoamme jokaisella kerralla jotakin purtavaa houkuttimena isille.

Kerrasta jäi erityisesti mieleen se, kuinka tärkeä itsevarma, muttei ylimielinen aloitus on miesten kanssa toimiessa. Ohjaajana toimiminen ei vielä ensimmäisellä kerralla ollut valmista. Alku oli itsevarman esiintymisen värittämää mutta hieman haparoivaa. Makkaran paistosta tiiviiseen keskusteluun siirtyminen olisi voinut mennä nopeamminkin. Teemamme oli tällä tapaamiskerralla suunnittelu tai lähinnä meidän suunnitelmiemme kertominen miehille. Jälkeenpäin ajateltuna olisimme voineet joko aloittaa teemakeskustelut heti ensimmäisellä kerralla tai antaa isien osallistua enemmän teemojen suun-

nittelemiseen. Mietimme nimittäin isien lähdettyä, jäikö ensimmäinen kerta vaisuksi, kun mistään varsinaisesta asiasta ei sen kummemmin puhuttu.

Vuorovaikutuksellisesti tapaaminen noudatti sellaista kaavaa, että aluksi keskustelu oli hieman jäykempää, mutta ajan kuluessa tilanne ja isät rentoutuivat ja keskustelu oli luontevaa. Varsinkin ohjaajien ja osallistujien kesken tunnelma oli rennohko, koska he tunsivat jo toisensa ainakin ulkonäöltä puistosta ynnä muualta. Tapaaminen oli kaiken kaikkiaan mukava, mutta ehkä muuttaisimme ensimmäisen tapaamiskerran rakennetta sillä tavoin, että toiminnallisen osuuden, grillaus ja keskusteluosuuden välillä ei olisi niin isoa kontrastia, sillä grillin ääreltä keskustelupöytään ja suunnittelemiseen siirtyminen oli hieman hapuilevaa.

6.2 Toinen kerhokerta

Kokoonnuimme viikon kuluttua edelliskerrasta jälleen Leikkipuisto Ulvilaan 24.2.2011 klo 17. Pelkomme osallistujamäärän vähenemisestä osoittautui turhaksi, sillä paikalle saapui yllättäen viisi isää eli yksi uusikin ryhmäläinen. Tunnelma oli hieman vapautuneempi, sillä uusi isä oli kahdelle toiselle isälle tuttu alueen leikkipuistosta. Keskustelun aiheena oli raskausaika, neuvola ja synnytys ja pääsimmäkin keskustelussa hyvin vauhtiin kaikkien saatua kahvit ja kahvileivät eteensä. Tässä kohtaa on huomautettava, että isät eivät juuri jännittäneet nauhoituslaitteiden läsnäoloa.

Koska kaikilla isillä oli kaksi lasta, todettiin keskusteluissa, että ensimmäisen ja toisen raskauden välillä oli jonkin verran eroja. Ensimmäiseen raskauteen oli valmistauduttu huolellisemmin ja kaikki oli uutta ja pelottavaa, mutta toisen lapsen kohdalla raskausaika sujui rennommin, ainakin niillä, joilla ei ollut fyysisiä ongelmia raskautensa aikana. Keskustelussa kävi nimittäin ilmi, että joissakin perheissä oli koettu keskenmenoja. Se yllätti meidät vetäjät, sillä emme olleet odottaneet niin avointa keskustelua jo näin varhaisessa vaiheessa. Keskenmenojen vaikutus vanhempien odotusaikaan oli se, että vanhemmat eivät uskaltaneet rentoutua raskauden suhteen lainkaan. Isät kertoivat ensim-

mäisen raskauden aiheuttaneen muutoksia heidän elintavoissaan. Toisen lapsen kohdalla muutoksia ei enää juuri tapahtunut.

Kaiken kaikkiaan isien kokemukset synnytyksistä olivat hyvin erilaisia. Tämä johtui tietenkin siitä, että jokainen synnytys on hieman erilainen ja jokainen kokee sen omalla tavallaan. Kaikki isät olivat kuitenkin yhtä mieltä siitä, että synnytyksen aikana on syytä pysytellä vuoteen yläpäässä. Keskustelussa kävi myös ilmi, että eräällä isällä oli kokemusta sekä sektioista että alatiesynnytyksestä ja että hän oli kokenut ne täysin erilaisiksi. Leikkauksen jälkeen lapsi oli verrattain helposti toimitettu maailmaan lähes ilman alatiesynnytyksen aiheuttamaa stressiä.

Neuvolasta ryhmäläisillä oli ollut pääosin hyviä kokemuksia. Erään isän mielestä neuvolan terveydenhoitajan ikä vaikuttaa merkittävästi siihen, ottaako tämä myös isän huomioon. Neuvolasta puhuttaessa juttu karkasi jo seuraavan tapaamiskerran aiheisiin, joten päätimme lopettaa kerhokerran siihen ja jatkaa aiheesta seuraavalla kerralla.

Toinen ryhmäkerta onnistui yli odotusten ja isät vakuuttelivat pääsevänsä osallistumaan myös seuraaviin tapaamisiin. Tällä kertaa ohjaajana toimiminen oli hieman aikaisempaa luontevampaa ja myös kanssakäyminen oli rennompaa, koska olimme tavanneet jo kerran aiemmin. Vinkkinä kerrottakoon, että vetäjien on syytä hillitä keskusteluihin osallistumistaan, vaikka aiheet heitä kuinka kiinnostaisivat. Ohjaajien luennoiminen ei ole ryhmätapaamisen tarkoitus. Teemat toimivat sinänsä ihan hyvin, mutta näin jälkepäin rakentaisimme raskaus-, neuvola- ja synnytysteemat niin, että niitä käsiteltäisiin enemmän isyyden muodostumisen näkökulmasta, sillä niistä tuntemuksista isillä mielestämme oli tarve puhua. Keskinäinen vuorovaikutus oli luontevaa, puhe oli hyvin toverillista ja hyväksyvää. Ainoastaan puheenjohtajana toiminut ohjaaja koetti käyttää hieman virallisempaa kieltä keskustelua ohjatessaan. Tapaamisessa oli miellyttävä tunnelma ja keskustelu oli avointa.

6.3 Kolmas kerhokerta

Jälleen viikon kuluttua toisesta tapaamiskerrasta kokoontuimme Leikkipuisto Ulvilaan Munkkivuoreen 3.3.2011 klo 17. Toisen kerhokerran jälkeinen hyvinolontunne sai kolauksen, kun kaksi isää ilmoitti olevansa estyneitä tulemaan paikalle. Olimme siis kolmen isän kanssa puistossa. Osanottajien vähentyminen näytti vaikuttavan ryhmän henkeen positiivisesti. Vaikutti siltä, että näiden kolmen isän oli helpompaa puhua pienemmällä porukalla. Aiheena oli isyyden alkuvaiheet ja parisuhteen muutokset.

Ensimmäisenä puheeksi tuli se, kuinka isien harrastukset ja oma aika väheni huomattavasti tai loppui kokonaan lapsen syntymän myötä. Samoin kaveripiirin supistuminen sellaisiin kavereihin, joilla itsellään on lapsia, tuli puheeksi. Lapsen saamisen synnyttämät tunteet ja ajatusmaailman muutokset puhuttivat myös. Lapsen syntymän jälkeen koetut muutokset minäkuvassa aiheuttivat runsassanaisten keskustelun. Se, että vanhat kaverit ja vanhat elintavat jäivät, ei välttämättä ollut isien mielestä pelkästään huono asia. Keskusteluissa tuli ilmi, kuinka kodin vetovoima on lasten myötä kasvanut merkittävästi. Ryhmän isät kertoivat osallistuneensa lasten hoitamiseen alusta lähtien mahdollisimman paljon. Kaikkien mielestä myös äitien vapaa-ajasta on tärkeää huolehtia.

Parisuhteesta puhuttaessa isät eivät olleet kovin runsaspuheisia. Syy tähän saattoi olla se, ettemme olleet kovin hyviä tuttuja keskenämme. Aihe ohitettiin melko vähin sanoin. Ehkä isät puhuvat parisuhdeasioista mieluummin läheisille ystävilleen. Joku isistä mainitsi tunteneensa jopa mustasukkaisuutta lapsen viedessä äidin huomion. Toisen lapsen kohdalla tämäkin oli helpompaa.

Kolmas kerhokerta oli hieman tiiviimpi, sillä puhujia oli vähemmän. Vaikka osallistujamäärä oli pienempi, olimme kuitenkin hyvillä mielin. Isien keskustelu eteni hyvin luontevasti ilman ryhmänvetäjän suurempia ponnisteluja. Kaikki läsnä olleet ilmoittivat saapuvansa myös seuraavalla kerralla. Tällä kerralla, ehkä osallistujamäärän pienuudesta johtuen, ohjaajien roolit meinasivat toden teolla sekoittua keskusteluryhmän jäsenten roolien kanssa. Tässä vaiheessa ryhmää meidän vetäjien oli hankalaa olla osallistumatta liiaksi keskusteluihin ja puhuimmekin kerhokerran jälkeen, että vastaisuudessa pitää

kiinnittää huomiota siihen, etteivät ohjaajan ja ryhmään osallistujan roolit lähenny liikaa toisiaan.

Aihe on meistä kummallekin niin läheinen. Teemat olivat suhteellisen toimivat, mutta jäimme pohtimaan, onko liian tungettelevaa udella parisuhdeasioista näin tuttavuuden alkuvaiheessa vai voisiko sen tehdä jotenkin toisin. Vuorovaikutus oli jo täysin kaverilista sekä osallistujien kesken että ohjaajien ja osallistujien välillä. Johtuneeko tämä jostain miesten välisestä taistelutoveruuden tunteesta vai mistä? Tapaaminen oli mukava ja ilmapiiri oli rento, paitsi parisuhdeasioiden käsittelemisen/käsittelemättömyyden aikana.

6.4 Neljäs kerhokerta

Neljäs tapaaminen pidettiin Leikkipuisto Ulvilassa 10.3.2011 klo 17. Tapaamiseen saapuivat iloksemme kaikki viisi isää. Aiheina olivat kasvatuskäytännöt, ristiriidat vanhempien ja muiden kasvattajien kesken sekä oma isäsuhde ja oma isyys.

Eräs isistä koki melko voimakkaasti, että hänen oma isäsuhteensa oli jäänyt vajavaiseksi isäpuolen oltua etäinen. Tämän johdosta hän koki olevansa itsekkin turhan etäinen lapsiaan kohtaan. Muuten kaikki olivat sitä mieltä, että isän ja äidin välinen kasvatuskumppanuus toimii ilman suurempia ongelmia ja että yleensä mahdolliset ristiriidat syntyvät lasten isovanhempien kanssa. Kuitenkin yleinen mielipide tuntui olevan, että kun kerran isovanhemmat auttavat lastenhoidossa, on heille suotava tiettyjä etuoikeuksia tässä asiassa.

Isien kesken oli eroavaisuuksia siinä, kumpi vanhemmista on ankarampi tai johdonmukaisempi. Kaikilla oli myös kokemuksia siitä, että lapset oppivat kysymään lupaa siltä vanhemmalta, joka antaa luvan herkemmin. Kielteisen vastauksen saatuaan he tapaavat kysyä vielä toiseltakin vanhemmalta.

Päiväkodin kasvatustapoihin ei kummemmin puututa, tai jos puututaan, se on äidin vastuulla. Tämä yllätti meidät, sillä isät olivat muutoin niin osallistuvia. Tähän saattaa tietysti vaikuttaa myös aikatauluttaminen ja se, että äidit hakevat lapsen useammin päivähoidosta ja heillä on kenties enemmän aikaa keskustella henkilökunnan kanssa.

Omaa isäsuhdetta käsiteltäessä kävi ilmi, että isyys on muuttunut. Omien isien virheitä vältetään ja koetetaan olla mahdollisimman paljon läsnä. Monen ryhmäläisen oma isä on ollut ankara tai etäinen, mutta isyyden muutosten myötä nykyiset yrittävät olla hoi-vaavia ja helliä.

Neljäs kerhokerta oli onnistunut ja mielestämme isät olivat hyvin ryhmäytyneet. Keskustelu kulki omalla painollaan hyvässä hengessä. Kenenkään sanomisia ei väheksytty. Ohjaajana toimimiseen olisi ehkä näin jälkeinpäin ajateltuna voinut toivoa hieman ammatillisempaa lähestymistapaa, mutta toisaalta, olisiko silloin saatu luotua näin luonteva keskusteluyhteys osallistujien ja ohjaajien välille? Teemoista voidaan todeta, että osuus, jossa käsiteltiin omaa isäsuhdetta ja omaa isyyttä, olisi voinut olla kokonaan oman ta- paamiskerran arvoinen. Aihepiiri on niin laaja ja siihen olisi voinut saada vielä lisäyksi isien tuntemukset minän kehittämisestä miehestä isäksi.

Vuorovaikutuksesta sanottakoon, että tässä vaiheessa keskustelu oli hyvää jo pian ker- hokerran alkamisen jälkeen. Kuten aiemmin jo todettiin, ohjaajien ja osallistujien väli- nen dialogi olisi voinut olla jopa muodollisempaa ammatillisen otteen säilyttämiseksi. Kerhoon osallistuneet isät keskustelivat hyvin vapautuneesti ikään kuin olisivat olleet jo hyviä tuttavuuksia keskenään. Ilmapiiiri oli siis hyvä.

6.5 Viides kerhokerta

Tapasimme vielä kerran Leikkipuisto Ulvilassa 17.3.2011 klo 17. Viimeiselle kerralle oli sovittu jälleen grillimakkaran paistoa, joten ei ollut mikään ihme, että kaikki viisi isää olivat mukana. Pyysimme isiä kertomaan kerhon aikana pinnalle nousseista tun- nelmistaan makkaran nauttimisen lomassa. Ryhmäläiset olivat yksimielisiä siitä, että

kerho oli onnistunut ja että tällaiselle miehille suunnatulle keskusteluryhmälle on selvä tilaus. Eräsikin isä sanoi, että hän oli ollut melko epäilevä ennen kerhoon tuloaan, mutta hänen mielipiteensä oli muuttunut melko nopeasti ensimmäisen ryhmätapaamisen aikana. Aihealueista kysyttäessä isät olivat sitä mieltä, että aiheet olivat hyviä ja että niiden keskinäinen järjestys kerhokerroissa oli looginen. Puhetta olisi riittänyt enemmänkin ja enimmäkseen aiheesta. Reflektiokerran jälkeen kerroimme ryhmäläisille, että heillä on mahdollisuus halutessaan jatkaa kokoontumisia, mutta isät tulivat siihen tulokseen, että kerhokausi oli tältä erää ohi ja että he kokoontuvat mahdollisesti syksyllä.

Meille kerhon ohjaajille jäi viimeisestä kerhokerrasta sellainen tunne, että osallistujien mielestä kerho oli ollut hyödyllinen ja hyvin toteutettu. Ryhmädynamiikan rakentumisen seuraaminen oli mielenkiintoista, ja tunsimme tehneemme kerhoa, jolle voisi olla tilausta pysyvänä toimintamuotona leikkipuistoissa. Ryhmäkertojen teemoja voisi rakentaa monella eri tavalla ja toiminnallisuutta voisi lisätä jossain määrin.

7. YHTEENVETO ISÄKERHON VETÄMISESTÄ JA ISYYSKESKUSTELUSTA

7.1 Kokemuksemme isäryhmän vetämisestä

Peitsalon Miesryhmät - sanoista tekoihin -kirjan (2008) esittämien arvojen mukaisesti halusimme saada aikaan ryhmän, jossa vallitsee avoimuus ja luottamuksen ilmapiiri, jotta saamme isät rentoutumaan ja puhumaan yksityiseksi luokiteltavista asioistaan. Tässä tavoitteessa onnistuimme mielestämme hyvin. Yksi syy tähän lienee pieni ryhmä. Toinen syy saattaa olla se, että jotkut isistä tunsivat toisensa, joten ryhmäytymisen ei tarvinnut alkaa heidän osaltaan alusta.

Halusimme saada aikaan hyvän keskusteluyhteyden, jotta saisimme ryhmän keskustelemaan isyyteen ja isäksi kasvamiseen liittyvistä asioista avoimesti niin, että kukin kokee jakavansa asioita tasapuolisesti ja saavansa ryhmätapaamisista itselleen jotain myös vastalahjaksi. Tämä voisi olla vain tunne siitä, että muita tilanteestaan samaan tapaan ajattelevia isiä on olemassa ja tällaisessa ryhmässä toimiminen on mielekästä. Tämä onnistui mielestämme yli odotusten, sillä kun isät pääsivät vauhtiin, puhetta riitti.

Ryhmäkoon on hyvä siis olla tällaisessa ryhmässä melko pieni, jotta ryhmäytyminen on nopeaa ja sujuvaa. Liian suuressa ryhmässä kaikki eivät saa välttämättä kerrottua omaa mielipidettään. Mielestämme isäryhmässä pitäisi olla alle kymmenen jäsentä. Silloin on todennäköistä, että kaikki saavat mielipiteensä julki. Lisäksi saman alueen isät tuntevat usein jo valmiiksi toisensa, joten liian laajalta alueelta koottu ryhmäaines saattaa olla ryhmäytymistä hankaloittava tekijä.

Varsinaisesta isäryhmän vetämisestä saamiemme kokemusten pohjalta voidaan sanoa, että nykyisät ovat osallistuvia ja keskustelevia, kunhan heidät saadaan paikalle. Työelämän haasteet ja kotona odottava perhe, innokkaat lapset ja lastenhoidosta väsynyt äiti aiheuttavat sen, että isien on vaikea irtautua kotoaan tällaisen ”ylimääräisen” takia. Tulvaisuuden toimijoille vaihtoehtoisena toimintamallina voidaan kokemustemme mukaan esittää, että ryhmät voisi myös rakentaa niin, että otettaisiin lapset mukaan toimintaan ja mahdollistettaisiin perheen äideille oman ajan ottamisen edellytykset. Yksi oh-

jaaja tai yksi isä vuorollaan voisi toimia lastenvahtina. Tällöin kuitenkin koko ryhmän dynamiikka olisi täysin erilainen eikä mahdollisesti voitaisi puhua rauhassa eikä näin intiimeistä asioista.

Kokemuksen pohjalta voidaan todeta, että opimme hyviä keinoja isien tavoittamiseen. Eri foorumeilla kuten neuvoloiden, kauppojen, leikkipuistojen ja päiväkotien ilmoitustauluilla mainostaminen on hyvä keino sanan saattamiseksi ihmisten tietoisuuteen. Silti mielestämme tehokkain keino tässäkin asiassa on viidakkorumpu. Kertomalla kenttätyössä isäryhmästä perheille, lähinnä äideille, on oivallinen tapa saada viesti kulkemaan kotiin isille asti. Kerhomme jo loputtua tajusimme myös, että puistossammekin toimivaa perhevalmennusta voisi käyttää kanavana mainostamiseen. Perhevalmennusryhmän kokoontuessa puiston tiloihin voisi ohjaaja käydä isäryhmää mainostamassa. Saman voisi tehdä myös puistossa toimivan Mannerheimin Lastensuojeluliiton perhekahvilan aikana. Nämä olivat selvästi asioita, joiden avulla mahdolliset tulevat isäryhmät saataisiin tehokkaammin kerättyä kokoon.

Mielestämme yksi hankkeemme ongelma oli osallistuneiden isien edustama isätyyppi. Kaikki ryhmämme isät olivat niin sanottua modernia pehmoisätyyppiä, jolle tällainen toiminta on muun vanhemmuuden tavoin luontevaa. Mielestämme tulevaisuuden ryhmätoimintaa ajatellen pitäisi keksiä keinoja, joilla tavoitettaisiin muunkinlaisia isiä; niitä jotka eivät osallistu vanhemmuuteen ja kodinhoitoon yhtä suurella määrällä kuin ns. modernit ”pehmoisät”. He saattaisivat hyötyä tämänkaltaisesta toiminnasta yhtä paljon tai jopa enemmän. Lapsiperheiden varhaisen tuen sosiaali-ohjaajien kanssa tehtävä yhteistyö saattaisi olla mielestämme ratkaisu tähän ongelmaan ainakin Helsingissä.

Alun perin siis pohdimme, että suurin riski kerhon toteutumisen kannalta olisi ollut isien paikalle saaminen ja heidän ryhmässä pitämisensä. Olimme tutustuneet raportteihin isäkerhoista, joissa osanottajamäärät olivat vähäisiä ja osallistujien sitoutuneisuus oli myös heikko. Saimme kuitenkin hyvänkokoisien ryhmien varsin aktiivisia miehiä kerhoomme ja kenties makkarankin avulla saimme heidät jatkamaan ryhmätapaamisia. Jokin repäisevä tapa aloittaa tällainen kerho, jotakin toimintaa, vaikka sählyä tai hyvää tarjottavaa on mielestämme tehokas keino ihmisten paikalle saamiseksi. Joka kerralla on mieles-

tämme hyvä tarjota vähintäänkin kahvia, jotta isille tulee mielikuva, että ryhmään pannotetaan edes hieman.

Tämän toisilleen puolittuista miehistä koostuvan ryhmän muodostuminen kiinteäksi, puhetta hyvin muodostavaksi keskustelevalaksi miesryhmäksi oli melko sujuvaa. Koska yksi keskustelujen teema oli miehen minuuden muutokset lapsen saamisen yhteydessä ja isyyden kehittyminen, emme ole täysin vakuuttuneita siitä, että ryhmä toimisi näin hyvin naispuolisen ohjaajan vetämänä. Tämänkaltaisten asioiden toisille jakaminen saattaisi olla vaikeaa toista sukupuolta edustavan, lähes tuntemattoman ihmisen läsnä ollessa.

Haluaisimme antaa seuraavanlaisia neuvoja henkilölle, joka harkitsee juuri tämänkaltaisen ryhmätoiminnan vetämistä:

1. *Markkinoimiseen* kannattaa kiinnittää ajoissa huomiota, sillä isien tavoittaminen voi olla yllättävän hankalaa. Neuvolan, päiväkotien ja muiden alueen toimijoiden apua kannattaa pyytää. Viidakkorumpua kannattaa myös hyödyntää. Kokemuksemme mukaan tutuilta ihmisiltä kuultu asia on helpommin lähestyttävissä.
2. Saattaisi olla helpompaa saada ryhmä täyteen, jos toiminta olisi *isä-lapsitoimintaa* pelkästään isille suunnatun ryhmän sijaan. Isien lienee helpompi motivoitua toiminnan ollessa yhteistä aikaa lapsen kanssa. Tällöin kuitenkin jonkun pitää toimia lastenhoitajana niissä hetkissä, kun halutaan keskustella keskityneesti.
3. Lisäksi ainakin ensimmäiselle tapaamiskerralle kannattaa järjestää *erityistä ohjelmaa sekä tarjottavaa*. Jos kerho on useamman kerran pituinen, toiminnallista osuutta voisi tarjota vaikkapa puoliväliin kerhokautta sekä kauden loppuun.
4. *Ryhmän vetämiseen liittyen* on syytä huomioida, että miesten kanssa toimiessa suorapuheisuus, tietynlainen jämäkkyys ja huumorintaju tuntuvat olevan oikeanlaisia lähestymistapoja. Suosittelemme kuitenkin ammattimaisen otteen säilyt-

tämistä vetämistyylissä, sillä muuten asiapohjainen keskustelu on mielestämme hieman hankalampaa puheen siirtyessä pois aiheesta.

5. *Teemojen asettelua* kannattaa harkita huolella. Mekin olisimme saaneet keskittyä henkiseen puoleen, ihmisenä kasvamiseen ja tunteisiin enemmän kuin isyyden konkreettisiin puoliin. Nämä asiat koimme sellaisiksi, jotka askarruttavat nykyisiä. Yhdelle kerralle ei kannata varata myöskään liian monta aihetta, sillä puhetta tuntui riittävän yhdestäkin aihealueesta.

7.2 Keskusteluista esiin kohonnut kantava teema: isyys

Puhuimme isien kanssa monipuolisesti kaikista jo aiemmin raportissamme (sivut 36, 43) mainituista teemoista ja keskustelut kattoivat suurelta osin myös perheen arkeen liittyviä asioita. Esimerkiksi raskausajan ristiriitaiset tunteet tulivat ilmi, kuten myös miesten huoli siitä, leikkivätkö he lapsen kanssa riittävästi ja osaavatko he olla todella läsnä lasten kanssa ollessaan. Käsittelimme myös sitä, kuinka oman ajan väheneminen on ollut monille isille haasteellista. Monikaan ei ollut tullut ajatelleeksi sitä, kuinka paljon lapsen saaminen käytännössä rajoittaa vaikkapa harrastamista, jos perheen arkeen osallistumiseen sitoudutaan tasapuolisesti puolison kanssa. Ryhmän kokeneemmat isät rauhoittelivat muita osallistujia sillä, että lasten kasvaessa myös mahdollisuudet oman ajan ottamiseen paranevat.

Sekä ryhmäkokoontumisten aikana tehdyistä havainnoinneista että nauhalle saamattamme materiaalista nousee voimakkaasti yksi teema, nimittäin isyys ja sen merkitys. Kaikki keskustelut, joita ryhmätapaamisissa käytiin, käsittelivät jollakin tapaa isyyttä tai isäksi tulemistä niin fyysisesti kuin henkisesti sekä muutoksia minuudessa isäksitulemisprosessin aikana. Oli sitten kyseessä keskustelu omista vanhemmista tai omasta lapsesta, pohtivat keskusteluun osallistuvat isät asiaa oman isyytensä tai isyyden kehityksen kautta. Se oli tietenkin toivottavaakin, olihan ryhmämme nimenomaan isäryhmä.

Eräs isyyteen liittyvä ilmiö, jota käsiteltiin, oli se, kuinka perheenisällä tuntuu olevan sisäinen polte olla kotona ja kuinka aina isän ollessa poissa kotoa, tuntuu siltä, kuin ääni takaraivossa komentaisi: ”Sinun pitäisi olla jo kotona puoliso ja lastesi kanssa.” Tämä oli ryhmäläisten mielestä ilmiö, jota on hankala selittää sellaiselle ihmiselle, jolla ei ole omia lapsia. Tämä voi osaltaan rajoittaa aikaa vievien harrastusten harrastamista sellaisten ihmisten kanssa, joilla ei ole perhettä. Tämänkaltaiset tuntemukset nousevat pintaan esimerkiksi työhön ja harrastuksiin liittyvillä matkoilla. Lisäksi isyyteen liittyvänä muutoksena tuotiin voimakkaasti esiin myös sitä, kuinka lasten saamisen jälkeen perheet yleensä tapaavat enimmäkseen vain sellaisia ystäviään, joilla on myös lapsia. Tällöin isienkin sosiaaliset kontaktit alkavat rajoittua kontakteihin toisten isien kanssa.

Oman isyyden muodostuminen, isänä kasvaminen, suhde omaan isään ja siitä oppimiseen tai mallin ottamiseen, rooli perheessä, kaikki edellä mainitut teemat käsiteltiin merkittävänä osina kunkin isyyttä. Lisäksi mainittakoon, että jokainen ryhmässämme keskustellut isä tuntui olevan ylpeä omasta isyydestään ja perheestään. Perheen muodostamista ja siitä huolehtimista pidettiin hyvin merkittävänä asiana elämässä. Ryhmämme miesten tuntemukset identiteetin muutoksista ja henkisestä kasvusta tuntuivat olevan niin voimakkaita, että niihin voisi mielestämme pohjata seuraavan kerhon teemoitusta enemmän.

Niiden teemojen, joita näille kerhokerroille laadimme, sijaan voisi keskustelun kulkua ohjata kokemuksemme mukaan toisinkin. Nyt etenimme kronologisessa järjestyksessä raskausajasta varsinaiseen isyyteen ja lapsen kasvattamiseen. Nykyään isät keskustelevat raskausajasta jo neuvoloiden perhevalmennuksissa, joten raskausajasta keskusteleminen ei tämän kokemuksemme perusteella tarvitse käyttää paljon aikaa. Hyvä vaihtoehto tälle voisi olla psykologiseen kasvuun ja minuuden muutoksiin enemmässä määrin tukeutuva keskustelun kuljettaminen. Toki minuuden muutoksetkin tapahtuvat usein samassa järjestyksessä raskausajasta, ehkä jopa raskauden suunnittelemisesta eteenpäin.

Teoriaosuudessamme tulee selvästi esiin, kuinka isyyden käsite on vuosien ja vuosisatojen kuluessa muuttunut ja kehittynyt. Ryhmämme keskustelut vahvistivat tätä. Kertomukset isien omasta lapsuudesta toivat hyvin esiin, kuinka nykyisä toimii usein hyvin

eri lailla kuin omat isämme toimivat. Täytyy muistaa, että otoksemme oli pieni, mutta yleinen isäkäsitys tuntuu keskustelujemme pohjalta olevan erilainen kuin ennen. Kuukaan nauhoillamme keskustelleista isistä ei ollut puhtaasti vanhakantaisen isämällin edustaja, vaan enemmän tai vähemmän uuden tyyppin isämällia, osallistuva ja tunnetasolla lapsiinsa kytköksissä oleva isä. Sitoutumisen aste onkin nykyään ainakin meidän keskustelujemme mukaan korkea. Kerhossamme keskustelemassa olleet isien edustajat allekirjoittivat Cacciatoren (2010) aiemmin työssämme esillä olleen väittämän siitä, kuinka isyys ei ole ainoastaan tekninen lisääntymiseen liittyvä ominaisuus ja velvollisuus hankkia ruokaa pöytään, vaan syvempi, sosiaalinen ja emotionaalinen rooli perheessä. Isyydestä nautitaan, aika lasten kanssa on korkealla tärkeysjärjestyksessä ja ymmärretään sekin, että myös parisuhteesta pitää huolehtia, jotta koko perhe voi hyvin. Tämä on mielestämme ehdottomasti oikea kehityssuunta.

8. AMMATILLINEN KASVU

Opinnäytetyömme tekoprosessi on ollut perhesyistä ja muista syistä pitkä. Matkan varrella olemme oppineet paljon. Opimme uutta isyyden käsitteestä, omasta isyydestämme, ryhmädynamiikasta ja ryhmäprosessista, ryhmän perustamisesta, markkinoimisesta, vetämisestä ja havainnoinnista. Nimenomaan miesryhmän vetämiseen liittyvät asiat olivat mielestämme yllättäviä sikäli, että miesten tapa olla kanssakäymisessä toistensa kanssa sekä toimia ryhmässä eroavat suuresti naisryhmästä tai sekaryhmästä. Oppimisen paikka on ollut myös tieteellisen kirjoittamisen taito, parityöhön liittyvä aikataulutaminen, itsen ja työparin motivoiminen ja yhteen hiileen puhaltaminen. Ohjaukseen hakeutuminen ja ohjauksen vastaanottaminen on tämän laajuusluokan projekteissa ensiarvoisen tärkeää. Projekti on ollut pitkä eikä työn edistäminen ole aina ollut helppoa, mutta koko ajan on kuitenkin menty eteenpäin.

Kun aloitimme tämän opinnäytetyön teoriaosuuden keräämisen joitakin vuosia sitten, tämänkaltaisia ryhmiä miehille ei juuri ollut. Nykyään tilanne on vain hieman parempi. Suunta on kuitenkin oikea ja tämän työn tekemisen kautta saamiemme kokemusten mukaan tämänkaltaiselle ryhmätoiminnalle on tilausta. Nykyään, kun perhevalmennus on osa leikkipuiston toimintaa, tämänkaltaisen isäryhmätoiminta tukisi uuden isyyden kynnyksellä olevia miehiä sekä valmistautumaan tulevaan isyyteen, että saamaan tietoa siitä, mitä vauvan perheeseen syntyminen tarkoittaa.

Isien tulee ymmärtää se tosiseikka, että heidän pitää oma-aloitteisesti osallistua arjen pyörittämiseen, jotta voidaan saada aikaiseksi toimiva ja kiinteä perhe. Tästä syystä ajatuksissamme siintää nyt uusi isäryhmä, joka perustettaisiin leikkipuiston perhevalmennusryhmän ohelle ja suunnattaisiin uusille isille. Näin päästäisiin heti isyyden alkutaipaleella vahvistamaan miesten isä-identiteetin syntymistä ja suomaan heille aikaa, joka on tarkoitettu vain heidän tuntemuksistaan puhumiseen ja heidän kuuntelemiseensa.

Olemme oppineet ryhmistä ja ryhmien vetämisestä monenlaista. Ennen kaikkea ymmärsimme, että varsinainen ryhmän ohjaaminen ei ole vaikeaa, kunhan ryhmän saa kokoon.

Kun ryhmä on hitsautunut yhtenäiseksi ja ilmapiiri on oikeanlainen, se alkaa toimia lähes itsenäisesti ja ohjaaja voi vain seurata sivusta. Molemmilla tämän opinnäytetyön tekijöistä oli aiempaa kokemusta lähinnä lapsiryhmien vetämisestä, mutta aikuisryhmien, erityisesti miesryhmien vetäminen oli meistä jännittävä haaste. Miesten kanssa toimiminen vaikutti meidän molempien ammatti-identiteettiimme ja kokemuksen jälkeen meidän on luontevampaa olla puhekontaktissa lasten isien kanssa myös omassa työssä. Kun luottaa suoran puheen ja huumorin voimaan, onnistuu miesten kanssa toimimassa parhaiten.

Lukuisten isäaiheisten kirjojen lukeminen vahvisti myös omaa isä-identiteettiämme ja haastoi miettimään omaa isäsuhdetta. Saamamme teoriatiedon valossa muodostimme aivan tietynlaisen kyvyn tarkastella isyyttämme objektiivisemmin, kontekstiin pohjaten. Miesryhmien ja miestutkimuksen opiskeleminen mahdollisti myös miehuutemme ja minäkuvamme reflektoinnin suhteessa yleiseen käsitykseen miehistä. Tietopohjan lisääminen isyyden muovautumisesta eri aikoina antaa meille valmiudet suhtautua analyttisesti asiakasperheisiin ja isovanhempiin sekä asiakasisien lähtökohtiin.

Vilkan (2006) kirjassa Tutki ja havainnoi kuvataan havainnointitutkimusta muun muassa näin:

Meillä on tutkimuskohde, josta teemme havaintoja. Teemme myös, mikäli olemme ymmärtäneet oikein, havaintoja teorioista. Tutkimuskohteesta saatuja eriteltyjä havaintoja tulkitsemme yhdessä teoriasta, tutkimuksista ja muusta materiaalista tuotettujen havaintojen avulla. Tämän jälkeen meillä on ratkaisu, tulos tai kuvaus.” (Vilka 2006, 89.)

Havainnoivaan tutkimukseen tutustuminen ja havainnoimisen kokeileminen käytännössä oli opettava kokemus. Saimme valmiudet tutkia ryhmätoimintaa, toteuttaa havainnointitutkimusta ja purkaa aineistoa konkreettisiksi tuloksiksi. Näiden tulosten soveltaminen ryhmätoiminnan kehittämiseen oli tärkein syy, miksi tätä ensimmäistä kerhoa lähdettiin rakentamaan.

LÄHTEET

- Aalto, Ilana & Kolehmainen, Jani (toim.) 2004. Isäkirja. Mies, vanhemmuus ja sukupuoli. Tampere: Osuuskunta vastapaino.
- Antila, Kaisa-Maija & Uusitalo, Taija 2009. Isäksi on helppo tulla vaikeaa on isä olla - tutkimus isyyteen saadusta tuesta ja isäryhmistä. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Sosiaali- ja terveysala. Opinnäytetyö.
- Blomberg, Kirsi; Heiskanen, Tuula ja Hiisijärvi, Seija. Elä! – työkalupakki vertaisryhmien ohjaajille. Viitattu 17.3.2011
<http://www.ela.fi/akatemia/tyokalupakki.php>
- Cacciatore, Raisa ja Korteniemi-Poikela, Erja. Miehestä isäksi. Viitattu 28.5.2010.
<http://www.helistin.fi/?page=3501297&id=0235508>
- Esko, Martti 1984. Mies ja isyys. Perheen kehitysvaiheet ja isän muuttuva rooli. Juva: WSOY.
- Helsingin kaupungin sosiaaliviraston www-sivut. Viitattu 20.8.2011.
<http://www.hel.fi/hki/Sosv/fi/leikkipuistot>
- Helsingin yliopiston www-sivut. Viitattu 24.8.2011.
<http://www.ling.helsinki.fi/kit/2006k/clt310pro/yleista/maaritelma.shtml>
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 1997. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Hirvonen, Hanna 2011. Isä syntymässä. Vauvan odotus, syntymä ja hoito. Helsinki: Tammi.
- Hoikkala, Tommi (toim.) 1996. Miehenkuvia. Välähdyksiä nuorista miehistä Suomessa. Helsinki: Gaudeamus.
- Huttunen, Jouko 1994. Isyys ja miehisyys: isä perhepsykologisessa tutkimuksessa. Teoksessa J. Virkki (toim): Ydinperheestä yksilöllistyviin perheisiin. Juva: WSOY.
- Huttunen, Jouko 2001. Isänä olemisen uudet suunnat. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Jauhiainen, Riitta & Eskola, Marjatta 1993. Ryhmäilmiö. Juva: WSOY.
- Juvakka, Essi & Viljamaa, Janne 2002. Miehen mittainen isä. Juva: Ws Bookwell.
- Kaukkila, Veli & Lehtonen, Elisa 2008. Ryhmästä enemmän, käsikirja ryhmänohjaajan taitoja tarvitsevalle. Helsinki: SMS-tuotanto.

- Korhonen, Merja 1999. Isyyden muutos – Keski-ikäisten miesten lapsuuskokemukset ja oma vanhemmuus. Joensuun yliopisto.
- Laitinen, Hanne 1998. Havainnointitutkimuksen perinteiset koulukunnat. Kuopio: Kuopion yliopisto.
- Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2001. Löytöretki isyyteen. Helsinki: Mannerheimin lastensuojeluliitto.
- Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Viitattu 17.3.2011.
http://www.keskisuomenpiiri.mll.fi/perhetalo-hanke/kohtaamisia_ja_toimintaa_perheta/isa-pappa-dad_iskanillat-isien/
- Niemistö, Raimo 2002. Ryhmän luovuus ja kehitysehdot. Helsinki: Palmenia.
- Paajanen, Pirjo 2006. Päivisin leiväntuoja, iltaisin hoiva-isä. Perhebarometri 2006. Helsinki: Väestöliitto.
- Peitsalo, Peter 2008. Miesryhmät – teoista sanoihin. Helsinki: Miessakit ry.
- Rönkä, Anne & Rönkä, Toivo 1994. Isän viisaus. Tasapainoon ja eheyteen isänä, äitinä, puolisona ja kasvattajana. Helsinki: Ajatus.
- Somermeri, Arvo; Virkki, Pekka 1992. Projektityö kehittämisen moottori. Helsinki: Edita.
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2008. Isien ja isyyden tukeminen äitiys- ja lastenneuvoiloissa. Helsinki: Yliopistopaino.
- Säävälä, Hannu, Keinänen, Eero ja Vainio, Jari 2001. Isä neuvolassa- työvälaineitä ja ajatuksia vauvaa odottavien ja hoitavien isien kanssa työskenteleville. Helsinki: Edita Oyj.
- Vilka, Hanna 2006. Tutki ja havainnoi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi
- Viirkorpi, Paavo 2000. Onnistunut projekti, kunta-alan opas projektityöskentelyyn. Helsinki: Suomen kuntaliitto.
- Virtanen, Petri 2000. Projektityö. Helsinki: WSOY.
- Yrityksen tietopalvelu Oy:n teos: Projekti – sen suunnittelu ja toteutus.

LIITE 1: KERTAKOHTAINEN YHTEENVETO KERHOKERROISTA**ENSIMMÄINEN KERHOKERTA**

Aika: 17.2.2011 klo 17:00

Paikka: Leikkipuisto Ulvila, Munkkivuori.

Läsnäolijoiden lukumäärä: 4 isää ja 2 ohjaajaa.

Teema: Tutustuminen, orientaatio

TOINEN KERHOKERTA

Aika: 24.2.2011 klo 17:00

Paikka: Leikkipuisto Ulvila, Munkkivuori.

Läsnäolijoiden lukumäärä: 5 isää ja 2 ohjaajaa.

Teema: Raskausaika, neuvola ja synnytys.

KOLMAS KERHOKERTA

Aika: 3.3.2011 klo 17:00

Paikka: Leikkipuisto Ulvila, Munkkivuori.

Läsnäolijoiden lukumäärä: 3 isää ja 2 ohjaajaa.

Teema: Isyyden alkuvaiheet ja parisuhteen muutokset.

NELJÄS KERHOKERTA

Aika: 10.3.2011 klo 17:00

Paikka: Leikkipuisto Ulvila, Munkkivuori.

Läsnäolijoiden lukumäärä: 5 isää ja 2 ohjaajaa.

Teema: Kasvatuskäytännöt, ristiriidat vanhempien ym. kasvattajien kesken sekä oma isäsuhde ja oma isyys.

VIIDES KERHOKERTA

Aika: 17.3.2011 klo 17:00

Paikka: Leikkipuisto Ulvila, Munkkivuori.

Läsnäolijoiden lukumäärä: 5 isää ja 2 ohjaajaa.

Teema: Kerhoreflektio